

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز سه شنبه ۱۰ اسفند ماه ۱۳۱۰ * (۲۳ شوال ۱۳۵۰)

فهرست مذاکرات

(۱) تصویب صورت مجلس	(۶) معرفی آقای وزیر طرق
(۲) تصویب دو فقره مرخصی	(۷) تقدیم يك فقره لایحه از طرف آقای وزیر مالیه
(۳) شور ثانی عهد نامه منقده بین دولین ایران و شوروی	(۸) بقیه شور لایحه اصلاح قانون اطاق های تجارت
(۴) شور ثانی عهد نامه منقده فیابین دولین ایران و یوان	(۹) موقع جلسه بعد - ختم جلسه
(۵) شور اول لایحه اصلاح قانون اطاقهای تجارت	

مجلس يك ساعت و سه ربع قبل از ظهر بریاست آقای دادگر تشکیل گردید

صورت مجلس روز پنجشنبه بیست و هشتم بهمن ماه را آقای مؤید احمدی (منشی) قرائت نمودند * *

نماینده محترم آقای اشتیائی بواسطه کسالت از تاریخ ۲۵ دی ماه ۱۳۱۰ تقاضای شش ماه مرخصی نموده اند. کمیسیون با تقاضای ایشان موافق و اینک خبر آن را تقدیم می دارد.	[۱ - تصویب صورت مجلس] رئیس - آقای روحی روحی - قبل از دستور رئیس - در صورت مجلس مخالفی نیست . (گفته شد خیر) صورت مجلس تصویب شد .
رئیس - آقایان موافقین با این مرخصی قیام فرمایند (عده برخاستند)	[۲ - تصویب دو فقره مرخصی] رئیس - دو فقره خبر از کمیسیون عرایض و مرخصی رسیده است قرائت می شود: خبر مرخصی آقای اشتیائی:
رئیس - تامل بفرمائید. تصویب شد. خبر مرخصی آقای طالش خان:	

* * * عین مذاکرات مشروح هفتاد و دومین جلسه از دوره هشتم تقنینیه . (مطابق قانون ۸ آذر ماه ۱۳۰۵)
دایرة تند نویسی و تحریر صورت مجلس

* * * اسامی غائبین جلسه قبل که ضمن صورت مجلس خوانده شده - غائبین با اجازه - آقایان : مفتی - میرزا محمدخان وکیل - حبیبی - آصف
غائبین بی اجازه - آقایان: تیمور تاش - میرزا سید مهدیخان فاطمی - دبستانی - امیر ابراهیمی - میرزا صادقخان اکبر - آشتیائی - اعظم زنگنه - طباطبائی دیا - روحی - اسعد - موقر - ملک آرائی - اقبال - حاج غلامحسین ملک .
دیر آمدگان بی اجازه - آقایان : حاج میرزا حبیب الله امین - اسفندیاری - حاج حسین آقا مهدری - بوشهری - طهرانچی

نماینده محترم آقای طالش خان بواسطه عارضه کسالت تقاضای سه ماه مرخصی از تاریخ حرکت نموده اند کمیسیون با دو ماه از مدت مورد تقاضا موافق و اینک خبر آنرا تقدیم می‌دارد.

رئیس - آقایانیکه با مرخصی آقای طالش خان موافقت دارند قیام فرمایند (اغلب برخاستند) تصویب شد.

[۳ - شور ثانی عهد نامه منعقدہ بین دولتین ایران و شوروی]

رئیس - خبر کمیسیون امور خارجه راجع بعهد نامه ایران و دولت شوروی. شور ثانی:

خبر کمیسیون:
کمیسیون امور خارجه صبح دوشنبه دوم اسفند با حضور آقای وزیر امور خارجه تشکیل گردید.

قرارداد تجارت و اقامت و بحرییمائی بین دولت ایران و اتحاد جماهیر شوروی را تحت شور و مطالعه در آورد. چون از طرف نمایندگان محترم اعتراضی بکمیسیون امور خارجه نرسیده و در کمیسیون امور خارجه نیز نظریه مخالفی وجود نداشت کمیسیون امور خارجه عیناً بهمانظوری که در جلسه ۲۸ بهمن ماه مجلس شورای ملی آن را تصویب نموده است تصویب و ماده واحده ذیل را تقدیم ساخت مقدس مجلس شورای ملی می نمایند. ماده واحده - مجلس شورای ملی قرارداد اقامت و تجارت و بحرییمائی مشتمل بر بیست ماده و یک پرتکل اختتامیه و نه مراسله را که در تاریخ ۴ آبان ماه ۱۳۱۰ بین دولتین ایران و اتحاد شوروی باهضا رسیده است تصویب و اجازه مبادله نسخ صحه شده آن را بدولت می‌دهد.

رئیس - آقای دشتی
دشتی - اگر آقایان بخاطر داشته باشند این لایحه را وقتی دولت تقدیم کرد بانضمام دزده فقره مراسله بود و وقتیکه شور اول مطرح بود بنده مراسله نمره ۱۱ و نمره ۱۰ را اینجا مسترد کردم و آقای وزیر امور خارجه هم تصدیق کردند علت استرداد آن بواسطه نواقصی بود که در آن مراسلات بود و البته با آن

ماده واحده - مجلس شورای ملی قرارداد اقامت و تجارت و بحرییمائی مشتمل بر بیست ماده و یک پرتکل اختتامیه و یازده مراسله را که در تاریخ ۴ آبان ماه ۱۳۱۰ بین دولتین ایران و اتحاد شوروی باهضا رسیده است تصویب و اجازه مبادله نسخ صحه شده آن را بدولت می‌دهد.

رئیس - آقایانیکه بامدلول ماده واحده موافقت دارند قیام فرمایند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد.

[۴ - شور ثانی عهد نامه منعقدہ بین دولتین ایران و یونان]

رئیس - خبر کمیسیون امور خارجه شور دوم راجع بعهدنامه مودت و تجارت و اقامت و بحرییمائی مابین دولتین ایران و یونان:

خبر کمیسیون:
کمیسیون امور خارجه در جلسه پنجشنبه پنجم اسفندماه ۱۳۱۰ لایحه نمره ۴۶۸۱ راجع بقراردادهای مودت و اقامت و تجارت و بحرییمائی بین دولت ایران و جمهوری یونان را برای شور دوم با حضور آقای وزیر امور خارجه تحت شور و مطالعه قرارداد و چون بر اصل معامله متقابل بود آنرا تصویب و ماده واحده ذیل را پیشنهاد می‌نماید.

ماده واحده - مجلس شورای ملی عهدنامه مودت بین ایران و یونان که مشتمل بر شش ماده و یک پرتکل اختتامیه است و همچنین قرارداد اقامت و تجارت و بحرییمائی که مشتمل بر ۱۸ ماده و یک پرتکل است و در تاریخ ۱۹ دی ماه ۱۳۰۹ (۹ ژانویه ۱۹۳۱ میلادی) بین نمایندگان ایران و یونان در لندن امضاء شده است تصویب می‌نماید و اجازه مبادله نسخ صحه شده آنها را بدولت می‌دهد.

رئیس - در ماده یک ماده ۶ و پرتکل اختتامیه عهدنامه مودت هیچگونه اعتراضی نرسیده است در مواد ۱ تا ۱۸ قرارداد اقامت و تجارت و بحرییمائی و پرتکل اختتامیه آن هم اعتراضی نرسیده است مذاکره در کلیات نانی است در آنها معترضی نیست. ماده واحده را یکبار دیگر قرائت میکنیم و رأی می‌گیریم.

ماده واحده - مجلس شورای ملی عهدنامه مودت بین ایران و یونان که مشتمل بر شش ماده و یک پرتکل اختتامیه است و همچنین قرارداد اقامت و تجارت و بحرییمائی که مشتمل بر ۱۸ ماده و یک پرتکل است و در تاریخ ۱۹ دی ماه ۱۳۰۹ (۹ ژانویه ۱۹۳۱ میلادی) بین نمایندگان ایران و یونان در لندن امضاء شده است تصویب مینماید و اجازه مبادله نسخ صحه شده آنها را بدولت می‌دهد.

رئیس - آقایانیکه باماده واحده موافقت عقیده دارند قیام فرمایند (اکثر نمایندگان برخاستند) تصویب شد.

[۵ - شور اول لایحه اصلاح قانون اطاقهای تجارت]

رئیس - خبر از کمیسیون اقتصاد ملی مربوط باصلاح قانون اطاقهای تجارت شور اول:

خبر کمیسیون:
کمیسیون اقتصاد ملی لایحه نمره ۱۱۳۷۸ دولت را راجع باصلاحاتی که در قانون اطاقهای تجارت مقتضی دانسته بودند با حضور آقای رئیس کل تجارت تحت شور قرار داده و بشرح ذیل اصلاح و تصویب نمود. مقصود عمده دولت از این اصلاحات سه چیز است. ۱ - اینکه تأسیس اطاق تجارت در هر محل بسته بنظر دولت باشد.

۲ - برای احتراز از زحمت و خرج فوق العاده که هر ساله برای انتخاب یک ثلث اعضای هر اطاق تجارت پیش می‌آید مقرر شود ثلث مزبور از بین منتخبین اولی انتخاب و در آخر سال سوم کلیه انتخابات برای سه سال دیگر تجدید شود.

۳ - عوارض مأخوذه از تجارت خانها و شرکتها و غیره برای مخارج اطاق های تجارت از صدی نیم مالیات بر تجارت و شرکتها صدی یک ترقی داده شود اینک مواد ذیل را بعرض مجلس می‌رساند:

ماده اول - از تاریخ تصویب این قانون مواد ۱ و ۴ و ۵ و ۶ و همچنین قسمت (الف) از ماده ۹ و تبصره ماده ۱۰ و قسمت اول از ماده ۲۸ قانون اطاقهای تجارت تصویب ۱۰ مهرماه ۱۳۰۹ ملغی و مواد ذیل بجای آن تصویب می‌شود.

ماده دوم - در قاطی که دولت مقتضی بداند اطاق تجارت بر طبق این قانون تشکیل می شود.

ماده سوم - انتخاب اعضاء اطاق تجارت دو درجه است باین ترتیب که پس از انتشار اعلان مذکور در ماده ۱۴ اشخاصی که مطابق مقررات ماده ۹ حق انتخاب کردن دارند سه برابر عدده لازم را از بین تجاری که مطابق مدلول ماده ۱۰ واجد شرایط انتخاب شدن می باشند برای مخفی با انتخابات جمعی با کثرت نسبی برای مدت سه سال انتخاب مینمایند و هیئت دولت از بین انتخاب شده گان عدده لازم را برای عضویت اطاق تجارت معین خواهد نمود و در آخر هر يك از سنوات اول و دوم يك نالت از اعضاء خارج و عوض آنها را هیئت دولت از بین منتخبین درجه اول معین مینماید. اعضائی که در آخر سال اول و دوم بید خارج شوند در اولین جلسه رسمی اطاق تجارت پس از تعیین هیئت رئیسه دائمی بحکم قرعه معین خواهند شد ولی ممکن است از طرف هیئت دولت مجدداً به عضویت انتخاب شوند در آخر سال سوم کلیه انتخابات باید تجدید شود.

ماده چهارم - حق انتخاب اعضاء اطاق تجارت را اشخاصی دارند که اسمشان در دفتر مالیات بر شرکتها و تجارت حوزه انتخابیه ثبت و دارای جواز تجارت یا صنفی یا دلالتی یا حق العمل کاری باشند.

ماده پنجم - مدیر هر شرکت یا تجارتخانه در مرکز اصلی آن و مدیر شعبه هر شرکت یا تجارتخانه در غیر مرکز اصلی آن شرکت یا تجارتخانه با شرایط مذکوره در ماده ۱۰ قانون مهره ۱۳۰۹ به استناد فقرات (ز) و (ج) حق دارند انتخاب شوند.

ماده ششم - عوارضی که بام اطاق تجارت از شرکتها و تجار و اصناف و دلال و حق العمل کار گرفته می شود معاد است با صدی يك مالیاتی که بعنوان مالیات بر شرکتها و تجارت بدولت می پردازند.

رئیس - مذاکره در کلیات است. آقای ملک مدنی **ملک مدنی** - بنده می خواستم اینجا استدعا کنم که توضیح داده شود این قسمت صدی یکی که در لایحه ذکر شده است از مالیات تجار گرفته شود آیا این مبلغ اضافه از آن مالیاتی است که طبق قانون شرکتها از

خود تجار گرفته می شود یا خیر علاوه می خواستم به اینم که ترتیب و وضع بودجه این عایدات چه قسم است آیا اداره تجارت وصول میکند یا تحت نظر اداره دیگری خواهد بود بچه ترتیب وصول میکنند و بچه نحو مصرف می شود و مخارج آن چه صورتی دارد خواستم آقای مخبر اگر اطلاعی دارند توضیح بفرمایند که مطلب روشن شود چون در لایحه اسمی برده نشده.

مخبر کمسیون (اعتبار) - این صدی یکی که اینجا نوشته شده مطابق قانون سابق در موقع صدور جواز صدی نیم از تجار برای مخارج اطاق های تجارت گرفته میشود و چون تکفیر نمیکرد اینجا تبدیل کرده اند صدی يك و برای تکمیل مخارج خود اطاق های تجارت تخصیص داده می شود و البته در تحت نظر اطاقهای تجارت بمصرف می رسد.

رئیس - آقای مؤید احمدی.

مؤید احمدی - در قانون انتخاب اطاقهای تجارت يك موادی وضع شد من جمله اینکه در هر سال نالت از اعضاء بحکم قرعه خارج شوند و در ازائش انتخاب بشود در این لایحه پیش بینی اینطور کرده اند که از همان اعضائی که دارای رأی بودند و انتخاب نشده اند از آنها انتخاب شود و انتخاب جدیدی نشود بنده این را مخالف اصل وضع يك قانونی می دانم چرا بعلمت اینکه این اطاق تجارت اصلاً انتخابش دو درجه است یعنی يك هیئتی که سه برابر عدده مطلوبه است تجار انتخاب میکنند آنوقت آنها منتخب نیستند در واقع آن درجه اولش است بعد می آید این جا هیئت دولت، هیئت وزراء از بین آن اشخاص عدده مطلوبه را انتخاب میکنند برای چه این کار را کردند؟ برای این بوده که نظر دولت در این کار شرط باشد لکن آن اصلی که در نظر داشتیم این قانون می برد بعلمت اینکه مجبور می کند دولت را که از همان اشخاص انتخاب کنند و راه دیگری باقی نمی گذارد و ممکن است اشخاصی انتخاب شده باشند که دولت صلاح نمی دانست که آنها جزء اطاق تجارت باشند بعلمت این که به آنها رأی نداد و عدده مطلوبه را از بین آنها انتخاب نکرد لکن حالا آمده ایم مطابق این قانون رأی میدهم که از همان اشخاص مجبور است

انتخاب کند و این اصطکاک میکند با آن نظر اصلی دولت که این انتخاب را دو درجه کرده اند اگر دولت نظری ندارد در این انتخاب پس يك درجه بکنید ولی وقتی دو درجه می کنید باین نظر که هر کس را دولت صلاح دانست باشد این مخالف این نظر است بعلمت این که مجبور است از همانهایی که انتخاب شده اند معین کنند مطابق این لایحه نالتی که بقرعه خارج شدند دیگر نمی کنند از همان اشخاصی که در سابق رأی داشته اند مجبور است دولت که از همانها بیاورد و این مخالف است با آن نظر مگر این که دولت بگوید که من این این نظر را ندارم اگر این نظر را ندارد پس انتخاب را يك درجه بکنند چرا دو درجه میکنند بنظر بنده در هر صورت مخالف آن نظریه اول دولت است. این يك نظریه بنده بود که می خواستم آقای مخبر یا یکی از آقایان وزراء توضیح بدهند. موضوع دوم این است که در آخر ماده سوم که بنویسد در اولین جلسه رسمی اطاق تجارت نالتی که باید آخر سال خارج شوند بحکم قرعه معین خواهند شد ولی ممکن است از طرف دولت مجدداً به عضویت انتخاب شوند و در آخر سال سوم کلیه انتخابات باید تجدید شود اینهم باز مخالف می شود با آن اصل کلی بعلمت این که اصل کلی این بود که نالت اعضاء بحکم قرعه خارج می شوند و دولت انتخاب میکند در این لایحه قرار گذاشته اند که از منتخبین بعد انتخاب شود و آنهایی که رأی داشته اند از آنها معین شود با آن عرضی که کردم مخالف قانون کلی می شود باز هم مخالف با این میشود که دولت دوباره انتخاب کند. ملاحظه بفرمایند همان عضوی که سال اول را طی کرده است و بقرعه خارج شده است این جا باز حق میدهد و می گوید که حق دارد این آدم را بیاورد و اینهم باز مخالف است با آن ماده. این است که در این موضوع خوب است توضیح بدهند.

اعتبار (مخبر کمسیون اقتصاد ملی) - این قانون البته باتوافق نظر دولت تنظیم شده و در نتیجه عمل دولت فکر کرده است که اگر چنانچه موضوع انتخابات اطاق تجارت را که يك نالت آنرا خارج میکند مجبور است

برای يك نالت دیگر انتخابات را تجدید بکند در عمل دچار اشکال می شود با لایحه این طور فکر کرده است که از همان عدده که اول رأی دارند و از آن عدده چهل و پنج نفر و يك عدده که برای اطاق تجارت انتخاب می شوند از بقیه بتواند اشخاصی را که احتیاج دارد انتخاب کند. خلاصه نظر دولت این است که انتخاب نانی نشود و فرق دیگری ندارد منتهی وقتی که يك نالت خارج می شوند آنوقت بجای آن باید تجدید بشود و حالا نمی شود یکی دیگر موضوع قرعه البته قرعه که يك دایلی ندارد معروف است که قرعه کوز است ممکن است که در قرعه يك اشخاصی که صلاحیت داشته اند و يك اشخاصی که بدر کار میخورده اند خارج شوند و قرعه آنها را از کار محروم دارد که جزء آن نالت بروند بیرون. این جا باز نظر بصلاح کار و مساعدت با آنهایی که صلاحیت دارند این طور دولت مقتضی دانسته که بتواند از آن اشخاصی که بحکم قرعه خارج میشوند معین شوند چون قرعه را در اول انتخابات اطاق تجارت میکشند چون معین شده اند آن اشخاصی که باید آخر سال بروند بیرون اول سال قرعه کشیده شده است و معلوم است که چه اشخاصی هستند این جا اختیار داده است که اگر بعضی را صلاح بود از همان اشخاصی که باید آخر سال بحکم قرعه از اطاق تجارت خارج شوند از همانها انتخاب کنند و این از نقطه نظر صلاحیت و مفید بودن برای کار است.

رئیس - آقای فهیمی.

فهیمی - بنده موافقم بعد از يك مخالف.

رئیس - آقای دیبا.

طباطبائی دیبا - بنده يك توضیحی می خواستم متأسفانه آقای رئیس تجارت تشریف ندارند ولی ممکن است آقای مخبر کمسیون جواب بدهند مقصود از اصلاح قانون اطاق تجارت و اطاق تجارت بدیبهی است که اقتصادیات است از قانون سابق و تشکیل اطاق تجارت باین ظرف تقریباً یکسال گذشته است و یکسال است اطاق تجارت چند مرکز و چه در بعضی ولایات تشکیل

شده است بنده می‌خواستم سؤال کنم که این اطاقهای تجارت راجع به اقتصادیات مملکت چه خدمتی کرده‌اند و چه اقداماتی کرده‌اند تا بحال ما چیزی نشنیدیم که اطاقهای تجارت عملاً نسبت با اقتصادیات مملکت کاری کرده باشند اگر آقای مخبر اطلاعاتی دارند از اقدامات اطاقهای تجارت چه در مرکز و چه در ولایات خوب است یک توضیحی بدهند.

رئیس - آقای فهیمی .

فهیمی - (رئیس کمیسیون اقتصاد ملی) اگر چه فرمایشات آقای دیبا مربوط باین لایحه نمی‌شد چون بطور کلی یک شوالی فرمودند آن اندازه که مذاکره شده است بنده برای استحضار خاطر ایشان عرض میکنم. اطاقهای تجارت یکی از مؤسسات جدید است این قبیل مؤسسات عمومی و انتخابی در مملکت وقتی که ایجاد می‌شود تا یک مدتی باید مشق بکند و بداند که باید بچه کارهایی برسد البته تجار ما مربوط بامور اقتصادی هستند اما نقطه نظر عمومی را در مسائل تجاری و اقتصادی کمتر ملاحظه دارند تا مؤسسات انفرادی. اطاقهای تجارت بیشتر برای این است که طبقات مختلفه تجار را بیکدیگر ارتباطشان را زیاد کند که کارها را بیشتر صورت اجتماعی بدهند تا انفرادی فعلاً شاید یک عده تجاری که در مرکز هستند بیشتر مطلع باشند تجار ولایات اطلاعاتشان کمتر است اینهم که در قانون مخصوصاً ذکر شده که دولت در انتخابات این کار در درجه دوم مداخله کند برای همین است که نایک اندازه مری و معام آنها باشد در کار. اطاق تجارت طهران کم کم یکی دو سه سال است که بجزایان افتاده حالا کاملتر از اول شده است و آنها سرمشق شده‌اند برای آنها که در ولایات هستند این بطور خلاصه و مجمل کارهایی است که اطاقهای تجارت میکنند همینطور که میفرمائید هنوز چیز زیادی بروز نکرده است اما امید واری هست که اگر یک مدتی دوام پیدا کند یک کارهای مفیدی انتظار میرود از آنها ببینیم. عرض دیگر این که گرچه فرمایشات آقای مؤید احمدی و آقای ملک مدنی راجع به مواد بود نه در کلیات. دولت یک اصلاحاتی را در این قانون

مقتضی دانسته و در عمل برخوردند یک اصلاحاتی که لازم دانستند آنها را اصلاح کنند که از جمله یکی طرز انتخابات است ملاحظه فرمائید اطاقهای تجاری که نه نفر و دوازده نفر و پانزده نفر اعضا دارند باید هر هر سال یک نیک از این عده عوض شوند باین در هر سال در هر موقع سال برای سه نفر، چهار نفر یا پنج نفر باید یک جریان انتخابات بعمل بیاید که هم زحمت و هم خرج فوق العاده دارد البته تاریخ انتخابات اطاقهای تجارت هم بکسی نخواهد بود تاریخ های مختلفه دارد وقتی خوب ملاحظه کنید در تمام سال در قسمتهای مختلف مملکت یک جریانات و یک بهم خورد گیهائی برای انتخابات هست و در هر انتخاباتی اعم از انتخابات مجلس شورای ملی یا بلدی یا اطاق تجارت هر چیزی که عنوان انتخاب پیدا کرد نظریات سیاسی هم داخل می‌شود و یک مؤسسات جدید تازه که باید حالا کار کنند و آموخته شوند مقتضی نیست که آنها را هر سال دچار یک زحمتی بکنند. نظر دیگر این است که انتخابات دو درجه باشد که اول تجار انتخاب کنند و بعد هیئت دولت معین کند. این نظر را خواسته‌اند از نظر دور کنند و این طور در نظر گرفتیم که در سال اول سه برابر عده لازمه را تجار انتخاب کنند دولت هم از بین آنها یک نیک برای عضویت اطاق تجارت معین کند در قانون سابق هم بود که در همان سال اول عده را که برای آخر سال اول و دوم لازم است بقرعه معین کنند که در آخر این دو سال این قسمت خارج شوند و عوض آنها تجدید انتخاب شود تا این جا کاملاً مطابق آن قانون سابق است و بعد برای این که انتخابات جدیدی بعمل نیاید از بین همان عده که بدو انتخاب شده‌اند از طرف تجار دولت بتواند عده لازمه را یا از همانهایی که اول بقرعه انتخاب و معین نشده بودند دولت معین کند. نظر آقای مؤید احمدی هم این جا کاملاً تأمین شده برای این که قبلاً از چهل و پنج نفر اعضا اطاق تجارت طهران معلوم نیست آن سی نفری که معین نشده‌اند دولت با تمام آنها مخالف بوده است. خیر. آنها هم خوب بوده

و این ها هم خوبند نهایت این است که دولت این عده را مقتضی دانسته یا بهتر دانسته است. بعد هم اگر نیک او خارج شدند ممکن است همانها را باز انتخاب کنند یا از بین آن سی نفر دیگر یک پنج نفری را پیدا کنند یا معکوس که آن پانزده نفر بجای خودشان باقی باشند و دوره سه ساله انتخابات منتخین درجه اول که تمام شد در آخر سال سوم کلیتاً یک تجدید انتخابی بکنند باز برای سه سال دیگر. و این همه زحمت انتخاب کردن و خرجی که برای این کار می‌شود از گردنشان می‌اندازد و هم این که این اشخاص سه سال متوالی باشند سر کار و بداند که در سال دوم یا سوم احتمال دارد که داخل شوند بیشتر کار میکنند و آن مقصودی که ما داریم از اطاقهای تجارت این است که اعضا آن بهتر مطالعات خود را کامل کنند و متدرجاً اطاقهای تجارت مخفتر و آشناتر شوند بوظائف خودشان و بهتر آزمایش کنند این است که در کمیسیون اقتصاد که مذاکره شد و پیشنهاداتی که شد و توضیحاتی که داده شد دولت دید این عملی تر است باین جهت موافقت شده و البته آقایان هم موافقت می‌فرمایند حالا اگر اعتراضاتی در این قسمت هست خوب است آقایان اجازه بدهند که در شور مواد داخل شویم و هن اعتراضی که دارند هر کدام را در ماده خودش مذاکره میکنیم.

بوشهری - کافی نیست بنده عرض دارم

رئیس - آقای بوشهری

بوشهری - بنده با کفایت مذاکرات مخالفت کردم بجهت این که این مسئله بحث زیادتری لازم دارد و در ضمن هم چون در جواب سؤال آقای دیبا جواب مکفی داده نشد خواستم توضیح بدهم. ایشان سؤال فرمودند که اطاقهای تجارت مشغول چه کار است و ما تا حالا نتیجه از اطاقهای تجارت ندیده‌ایم. عملیات اطاق تجارت در مجله تجارت منتشر می‌شود و اگر آقایان میل داشته باشند ممکن است مجله تجارت را بگیرند و ملاحظه فرمایند و غیر از این محل و مورد دیگری پیدا نمی‌شود که اطاق تجارت بیاید و بگوید من چه میکنم

و چه کرده ام بعلاوه آقا چون در جریان امور تجاری و اقتصادی کمتر هستند البته متوجه عملیات اطاق تجارت نباید بشوند. بنده عرض میکنم که کلیه بلکه اغلب این اصلاحات و تعییراتی که در طرز اداره و جریان قانون انحصار تجارت داده می‌شود با مشورت و شور اطاق تجارت است یعنی اطاق تجارت مرکز و ولایات هر کدام نظریات خودشان را بوسیله اطاق تجارت اداره تجارت اظهار میدارند و بانظریه اطاقهای تجارت ولایات یک نظریاتی گرفته می‌شود و تغییر داده میشود و بوسیله متحد المال به گمرکات دستور داده می‌شود و بنده عقیده دارم که در این موقع ناوقتی که قانون انحصار تجارت کاملاً بجزین نیفتاده است وجود اطاقهای تجارت خیلی مفید است و نظریات دولت هم در انتخابات خیلی مفید است. اما این جا که دولت این طور صلاح دیده که تجدید انتخاب نشود البته انتخاب جدید مستلزم یک مخارجی بود که از یک اتلاف وقتی در آخر هر سال جلوگیری شود و آن پنج نفری که باید انتخاب شوند باز باید پانزده نفر انتخاب کنند و از آن پانزده نفر دولت پنج نفر را انتخاب میکند در صورتیکه از چهل و پنج نفری که در مرحله اول انتخاب میکند باز در واقع سی نفر دیگر منتخب تجار هستند که دولت باز اختیار دارد که از بین آنها پنج نفر انتخاب کند حالا اگر در ضمن عملیات یکساله معلوم شد یکی از آن اعضای که دولت انتخاب کرده کاملاً مطابق منظور و مقصود دولت نتوانسته عمل کند و اجرای منویات دولت را بنمایند ممکن است از آن سی نفر یک نفر یا دو نفر دیگر را انتخاب کند یا همینها را اگر مطابق میل خودش دید ممکن است دوباره انتخابشان کند.

رئیس - مذاکره کافی است؟ (اظهار شد - بلی)
رأی میگیریم بورد در مواد موافقین ورود در مواد قیام فرمایند (اغلب قیام نمودند) تصویب شد.

[۶ - معرفی آقای وزیر طرق]

رئیس - آقای رئیس الوزراء فرمایشی دارید؟

رئیس الوزراء (آقای حاج مهد بقلی هدایت) - گمان میکنم آقای افشار در مجلس معرفیت نام داشته باشد (صحیح است)

ایشان را که بوزارت طرق انتخاب شده اند معرفی میکنم (نمایندگان - صحیح است - مبارک است)

[۷ - تقدیم يك فقره لایحه از طرف آقای وزیر مالیه]
رئیس - آقای وزیر مالیه؟

وزیر مالیه (آقای تقی زاده) لایحه قانونی دارم تقدیم میکنم امروز راجع به مباشرت فعلی انحصار قند و کبریت است که خود دولت مباشرت کند. قند را خود دولت البته مباشرت انحصارش را دارد و در آن قانون پیش بینی شده است که در آینده این کار بشود. حالا خود دولت مباشرت فعلی اش را میکند یعنی انحصار را که تا بحال فقط بگرفتن جواز قناعت میکرد خودش در دست بگیرد و همچنین کبریت را. گرچه بموجب قانون انحصار تجارت البته انحصار همه را دولت دارد ولی راجع بطرز جریان این دوتا قانونی تنظیم شده که تقدیم میکنم.

[۸ - بقیه شور لایحه اصلاح قانون اطاقهای تجارت]

رئیس - ماده اول قرائت میشود.

ماده اول - از تاریخ تصویب این قانون مواد ۱ و ۴ و ۵ و ۶ و همچنین قسمت (الف) از ماده ۹ و تبصره ماده ۱۰ و قسمت اول از ماده ۲۸ قانون اطاقهای تجارت مصوبه ۱۰ مهرماه ۱۳۰۹ ملغی و مواد ذیل بجای آن تصویب می شود.

رئیس - آقای شریعت زاده.

شریعت زاده - نسبت بماده اول اشکالی بنظر می آید و آن این است که می نویسند از تاریخ تصویب این قانون مواد قانون سابق ملغی است بدون این که معین کند این قانون از تاریخ تصویب مجری است اگر این طور تصویب شود مطابق اصول کلی يك مدتی لازم است که قانون اعلام شود و بعد قابل اجرا شود و باین ترتیب ممکن است آن ملغی شود ولی مدت اجرای این هنوز نرسیده باشد بنا براین لازم است نوشته شود از تاریخ اجرای این قانون مواد سابق ملغی است.

مخبر - بنده عقیده ام این است که تصویب این قانون الغای مواد سابق است. و یا الغای آن تصویب

که باید مراجعه کرد به آلهائی که نظر دارند در آن محل یعنی خود تجار یعنی توأم شود هم دولت و هم تجار و مؤسسات تجارتي نظرشان مدخلیت داشته باشد و دولت هم البته نظر داشته این مطلب البته تذکر است زیرا دولت هم البته این مطلب را در نظر خواهد گرفت و اگر در واقع لازم شد آنوقت اقدام به تاسیس میکند
رئیس - آقای اعتبار

اعتبار - در قانون سابق هم تقاضای تجار مناطق تاسیس اطاق تجارت بود بعضی جاها هم لازم میدانست که اطاق تجارت تشکیل شود تجار تقاضا نمیکردند این بود که دولت خواست این قید را بردارد و هر جا که لازم میدانند و لوائیکه تجار هم تقاضا نکرده باشند خودش اقدام کند برای تشکیل آن وقتی که این نظر را البته دولت داشته باشد البته وقتی تجار هم تقاضا بکنند بیشتر اهمیت میدهد باین مسئله.

رئیس - ماده سوم قرائت میشود:

ماده سوم - انتخاب اعضاء اطاق تجارت دو درجه است باین ترتیب که پس از انتشار اعلان مذکور در ماده ۱۴ اشخاصی که مطابق مقررات ماده ۹ حق انتخاب کردن دارند سه برابر عده لازم را از بین تجاری که مطابق مدلول ماده ۱۰ واجد شرایط انتخاب شدن می باشند برای مخفی با انتخاب جمعی با کثرت نسبی برای مدت سه سال انتخاب می نمایند و هیئت دولت از بین انتخاب شدگان عده لازم را برای عضویت اطاق تجارت معین خواهد نمود و در آخر هر يك از سنوالات اول و دوم يك ثلث از اعضاء خارج و عوض آنها را هیئت دولت از بین منتخبین درجه اول معین مینماید - اعضائی که در آخر سال اول و دوم باید خارج شوند در اولین جلسه رسمی اطاق تجارت پس از تعیین هیئت رئیس و بقرعه معین خواهند شد ولی ممکن است از طرف هیئت دولت مجدداً بعضویت انتخاب شوند در آخر سال سوم کلیه انتخابات باید تجدید شود

رئیس - آقای شریعت زاده

شریعت زاده - بنده در يك قسمتی از این ماده اشکال

دارم و در يك قسمت دیگر که قسمت اخیر ماده است چون مبهم است نفهمیده ام توضیح خواهند داد. آن قسمت مورد اعتراض این است که مینویسد: سه برابر عده لازم در هر سال انتخاب میشود یعنی در موقع انتخاب بعد هیئت دولت از بین انتخاب شدگان عده لازم را برای عضویت اطاق تجارت معین خواهد نمود. در آخر هر يك از سنوالات اول و دوم يك ثلث از اعضاء خارج میشوند بنده خواستم عرض کنم که در سال اول که يك ثلث معین میشود در سال دوم هم يك ثلث دوم آنوقت يك سوم دیگر قابل تعیین نیست زیرا آن ثلثی که باقی مانده اند همان ها باید باشند پس نسبت تعیین آن يك ثلث سوم بدوات دیگر معنی ندارد وقتی يك ثلث اول معلوم شد يك ثلث دوم هم معلوم شد يك ثلث سوم دیگر قابل تعیین نیست که در آخر سال معین بشوند همانهایی که هستند باقی خواهند بود. این يك اشکال است. اشکال دوم این است اعضائی که در آخر سال اول و دوم باید خارج شوند در اولین جلسه رسمی اطاق تجارت پس از تعیین هیئت رئیس و بقرعه معین خواهند شد ولی ممکن است از طرف هیئت دولت مجدداً بعضویت انتخاب شوند. بنده این قسمت را معارض با قسمت اولی این ماده میدانم اگر در هر سال یکبار خارج شوند و بطور قطع بجای آنها يك دیگر معین شوند پس کمابیش که خارج شده اند دو دفعه قابل انتخاب خواهند بود. بنده نفهمیدم اگر مقصود اینست که باید شرح داده شود و اگر این نیست که عبارتش باید تصحیح شود.

رئیس - آقای فهیمی

فهیمی - بنده گمان میکنم عبارت واضح باشد اینکه فرمودید در آخر سال سوم انتخاب محتاج بتعیین يك نیست اینجاست قید نشده. معین کرده اند که در هر سال يك ثلث باید خارج شوند آخر سال اول و آخر سال دوم بقرعه معین میشوند آخر سال سوم معین است که کلیه باید خارج شوند و انتخابات باید تجدید شود در اینجا برای آخر سال سوم معین نشده است فرض کنید پانزده نفر اعضاء اطاق تجارت طهران است سه برابر آنها میشود چهل و پنج نفر در اول انتخابات چهل و پنج نفر را برای سه سال انتخاب

می کنند این چهل و پنج نفر را در ظرف سه سال از روی انتخاب جزو منتخبین 'اعضاء اطاق تجارت هستند که از بین آنها در درجه دوم پانزده نفر را دولت معین می کند سی نفر دیگر منتخب هستند ولی عضو اطاق تجارت نیستند یعنی انتخاب درجه دوم آنها بعمل نیامده است در آخر سال اول ثلث آنها یعنی پنج نفر باید خارج شوند باین ترتیب که بحکم قرعه پنج نفر از آنها خارج می شوند و پنج نفر دیگر را یا از همان اشخاص یا از آن سی نفری که در خارج دولت بجزی آنها معین می کنند در آخر سال دوم هم پنج نفر دیگر باز بحکم قرعه ممکن است از همان اشخاص یا اشخاصیکه خارج هستند دولت معین میکنند آخر سال سوم دیگر دوره انتخابات این چهل و پنج نفر تمام است یعنی دیگر قابل انتخاب نیست و باین ترتیب یکده نفر دیگر مجدداً از طرف تجارت انتخاب شوند و در ظرف سه سال آنها را تعیین کنند و برای احترام و جلوگیری از بعضی اشکالات و سوء تفاهات هم اینطور در نظر گرفتند که در همان جلسه اولی که در ابتدای سه سال هیئت اعضاء اطاق تجارت می نشینند بقرعه معین میکنند آن ثلثی را که در آخر سال اول و دوم بایست خارج شوند با قرعه معین میکنند که آن عده که باید آخر سال اول و دوم معلوم شود اینها هم برای تسهیل امر است آخر سال سوم کلیه انتخابات تجدید میشود بهمان ترتیب تفاوتی که با سابق دارد این بود که در آخر سال سوم هر عده که نوبتشان تمام شده بود خارج میشد ولی حالا این انتخابات قسمت وسط سال را موقوف کرده و آخر سال سوم کلیه انتخابات را تجدید میکنند و این ترتیب با وضعیاتی فعلی هم بهتر است.

رئیس - آقای موید احمدی

مؤید احمدی - با این توضیحی که آقای مخبر دادند بعقیده بنده قسمت اخیر فرمایشات آقای شریعت زادم جواب داده نشد چرا بعلمت اینکه حضرتعالی مثل زدید که جای پانزده نفر چهل و پنج نفر در اول انتخاب میشود ثلث آنها را دعوت میکنند و می آیند و مشغول میشوند بعد هم

همینطور پنج نفر پنج نفر از طبقات بعد انتخاب میکنند در حالی که در آخر این ماده نوشته اند که اگر اعضاء خوب باشد همان را انتخاب میکنند فرض کنید که این پانزده نفر همه خوب باشند دولت همه اش آنها را انتخاب میکنند پس اینکه از منتخبین بعد انتخاب میکنند مخالف با آن میشود در هر صورت با اینکه همین اشخاص را انتخاب میکنند مخالف میشود با اینکه از منتخبین بعد انتخاب میشوند یا آن مخالف میشود با اینکه همانهایی که هستند باقی میمانند پس دیگر از بین منتخبین بعد چطور انتخاب میکنند یعنی این عبارت درست در نمی آید این است که بنده عقیده ام این است که اصلاح عبارتی لازم دارد عبارتش را باید اصلاح کرد که با اصل ماده مخالف نباشد و یکی هم در جواب عرض اول بنده آقای مخبر فرمودند که آنها مردمان خوبی هستند ما آنها دولت صلاح دانسته که این عده را انتخاب کنند این است که آن اشکالی که بنده بردم وارد نیست لکن بنده عرض میکنم بلکه البته نظر ما این است که همه خوبند ولی شاید يك نفر بد پیدا شد باز مجبور است همانها را انتخاب کنند.

رئیس - آقای فهیمی

فهیمی - در انتخابات درجه دوم آقایان اختیار را بدولت میدهند که از همان چهل و پنج نفر پنج نفر را معین کند حالا این پنج نفر از همان اشخاص باید باشند با اشخاص جدید باشند یا يك قسمت از آنها یا يك قسمت از اینها این دیگر اختیار با دولت است همینقدر اختیار داده میشود که اشخاصی که بقرعه خارج شده اند ممکن است وارد بشوند ولی مکلف هم نیست مقید هم نیست دولت که حتماً آن پنج نفر را مجدداً انتخاب کند یا از خارج اختیار با انتخاب کنند است در اینجا نمیتوان آنها را مقید کرد که حتماً آن سی نفر دیگر را انتخاب کنند و این پنج نفر نباشد انتخاب کننده درجه اول مختار است آنها را نمیشود مقید کرد از شرایط که شما این قانون خارج شوید و حکماً يك اشخاص معین را انتخاب کنید البته با رعایت این مواد يك

کسانی را معین میکنند در درجه دوم هم انتخاب کنند دولت است با آنها هم اجازه داده شده است که از آن عده که بقرعه خارج شده اند با از آن سی نفر انتخاب بعمل بیاید آزاد باشد

رئیس - ماده چهارم نرائت میشود:

ماده چهارم - حق انتخاب اعضاء اطاق تجارت را اشخاصی دارند که اسمشان در دفتر مالیات برشرکتها و تجارت حوزه انتخابیه ثبت و دارای جواز تجارت یا صنعتی یا دلالی یا حق العمل کاری باشند.

رئیس - اشکالی ندارد؛ (نمایندگان - خیر) ماده پنجم قرائت میشود:

ماده پنجم - مدیر هر شرکت یا تجارتخانه در مرکز اصلی آن و مدیر شعبه هر شرکت یا تجارتخانه در غیر مرکز اصلی آن شرکت یا تجارتخانه با شرایط مذکوره در ماده ۱۰ قانون مهرماه ۱۳۰۹ به استثنای فقرات (ز) و (ج) حق دارند انتخاب شوند.

مخبر - (ج) نیست (ح) است حاء خطی.

رئیس - ماده ششم قرائت میشود:

ماده ششم - عوارضی که بنام اطاق تجارت از شرکتهای

و تجار و اصناف و دلال و حق العمل کار گرفته میشود معادلست باصداقی مالیاتی که بعنوان مالیات برشرکتها و تجارت بدولت می پردازند.

رئیس - در ماده شش هم اشکالی نیست (اظهار شد - خیر) رأی میگیریم بررود در شور دوم آقایان موافقین قیام فرمایند.

(عده قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد

بعضی از نمایندگان - عده کافی نبود.

رئیس - بلکه صحیح است. گناه بنده نیست آقایان تشریف می برند.

(بعد از چند دقیقه تأمل چند نفر از آقایان وارد شدند)

رئیس - آقایانی که با ورود در شور دوم موافقت دارند قیام فرمایند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد.

[۹ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه]

رئیس - اظهار عقیده میشود که جلسه را ختم کنیم جلسه آینده یکشنبه ۱۵ اسفند سه ساعت قبل از ظهر دستور لوایح موجوده

(مجلس مقارن ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - دادگر

قانون

اجازه مبادله قرارداد اقامت و تجارت و بحریمائی منعقدہ بین ایران و اتحاد جماہیر

شوروی سوسیالیستی

ماده واحده - مجلس شورای ملی قرارداد اقامت و تجارت و بحر پیمائی مشتمل بر بیست ماده و یک پروتکل اختتامیه و یازده سراسله که در تاریخ ۴ آبان ماه ۱۳۱۰ بین دولتین ایران و اتحاد جماہیر شوروی بامضا رسیده است تصویب و اجازه مبادله نسخ صحه شده آنرا بذرات میدهد
این قانون که مشتمل بر یک ماده و متن قرارداد اقامت و تجارت و بحر پیمائی و پروتکل اختتامیه و مراسلات منضمه آن است در جلسه دهم اسفند ماه یکہزار و سیصد و ده شمسی بتصویب مجلس شورای ملی رسید
رئیس مجلس شورای ملی - دادگر

قرارداد اقامت و تجارت و بحر پیمائی

بین ایران و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی

اعلیحضرت ہمایون شاہنشاه ایران از یکطرف

و کمیته اجرائیہ جماہیر شوروی از طرف دیگر

نظر بہ اینکه مابیند شرایط مسافرت و توقف و اقامت اتباع ایران را در جماہیر شوروی سوسیالیستی و اتباع جماہیر شوروی را در ایران تنظیم و عملیات اقتصادی و روابط تجارتی بین مملکتین را توسعه دهند تصمیم بانعقاد قرارداد اقامت و تجارت نموده و برای این مقصود اختیار داران خود را معین نمودند:

اعلیحضرت ہمایون شاہنشاه ایران

جناب اشرف آقای میرزا محمد علی خان فروغی وزیر امور خارجه .

کمیته اجرائیہ مرکزی اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی:

آقای م . بطروشکی سفیر فوق العادہ و نمایندہ مختار اتحاد جماہیر شوروی در ایران

مشارکتیہما بعد از مبادلہ اختیار نامہای خود کہ در کمال صحت و اعتبار بود در مقررات ذیل موافقت حاصل نمودند:

— ماده ۱ —

اتباع ہر یک از طرفین متعہدین حق خواهند داشت آزادانہ وارد خاک طرف متعہد دیگر شدہ در آنجا اقامت و مسافرت نموده و از آنجا مراجعت کنند بشرط اینکه قوانین و نظامات جاریہ آن مملکت را رعایت نمایند .
و از این حیث در هیچ مورد حالاً و مآلاً تا مساعدتر از رفتاری کہ با اتباع دولت کاملہ الوداد می شود با آنها نخواہد شد .

مقررات این مادہ نہ بہ نظاماتی کہ در امر تذکرہ فعلاً مجری و یا در آتیہ مجری خواہد بود خلل میرساند و نہ مانع از این حق طرفین متعہدین است کہ در ہر مورد مقرراتی برای تنظیم یا منع مهاجرت در خاک خود وضع نمایند مشروط بہ اینکه نظامات و مقررات مزبورہ نسبت بہ اتباع کلیہ ممالک دیگر مجری باشد .

و نیز مقررات این مادہ مانع حق هیچیک از طرفین متعہدین نخواہد بود کہ نسبت بہ افراد اتباع طرف دیگر برای منع اقامت و توقف آنها در خاک خود بموجب تصمیم قضائی و یا از لحاظ حفظ امنیت داخلی و یا خارجی مملکت اقدامات بنمایند .

— ماده ۲ —

اتباع هر يك از طرفین متعاهدین در مدت توقف در خاک طرف متعاهد دیگر چه در موقع صلح و چه در موقع جنگ از هر گونه خدمت نظامی اجباری و یا کشوری معاف خواهند بود ولیکن در موقع بروز بلیات طبیعی می توان آنها را بکار وا داشت. اتباع مزبور از هر قسم مالیات نقدی یا جنسی که به جای خدمت نظامی یا کشوری وضع شده باشد و نیز از تحمیل هر قسم قرضه اجباری معاف خواهند بود.

بطور کلی راجع به هر نوع تعهداتی که هر يك از طرفین متعاهدین با اتباع خارجه مقیمین خاک خود تحمیل می نماید یا معافیت هائی که از آن بابت منظور میدارند اتباع طرف متعاهد دیگر وضعیتی نامساعدتر از وضعیت فعلی و با آتی اتباع دولت کامله الوداد نخواهند داشت.

— ماده ۳ —

اتباع هر يك از طرفین متعاهدین از حیث تحصیل و تصرف هر گونه اموال و استفاده از آنها و رعایت حقوق مربوطه به آن و همچنین در مورد سلب مالکیت و مصادره اموال دارای کلیه حقوق اتباع دولت کامله الوداد خواهند بود.

— ماده ۴ —

اتباع هر يك از طرفین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر بشرط رعایت قوانین و نظامات مملکتی حق دارند مثل اهل آن مملکت بهر تجارت و صنعت یا حرفه که بطور عموم قانوناً مجاز بوده و برای کلیه اتباع خارجه ممنوع نیست اشتغال ورزند ازین لحاظ، مشار الیهم وضعیتی دون وضعیت اتباع دولت کامله الوداد نخواهند داشت.

— ماده ۵ —

اتباع هر يك از طرفین متعاهدین که در خاک طرف متعاهد دیگر اقامت داشته باشند تابع قضاوت مملکت متوقف فیها خواهند بود.

اتباع هر يك از طرفین متعاهدین مثل اتباع داخله حق دارند آزادانه به کلیه محاکم از هر درجه برای احقاق و دفاع حقوق خود مراجعه نمایند و هیچوقت ازین حیث وضعیتی نامساعدتر از وضعیت اتباع دولت کامله الوداد نخواهند داشت.

اتباع هر يك از طرفین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر می توانند در موقعی که بمحاکم مملکت متوقف فیها برای دفاع حق خود مراجعه می نمایند برای خود وکیل امور و وکیل مرافعه و نمایندگان از بین اشخاصی که برای اشتغال به این مشاغل پذیرفته می شوند با متابعت از قوانین و نظامات مملکتی انتخاب نمایند.

اتباع مزبور از حیث معافیت از وجه الضمانه قبلی برای مخارج محاکمه و تسهیلاتی که به اشخاص بی بضاعت اعطاء می شود وضعیتی نامساعدتر از وضعیت اتباع داخله و اتباع دولت کامله الوداد نخواهند داشت.

— ماده ۶ —

اختراعات و علائم صنعتی و تجاری و مسطوره ها و نمونه های صنعتی متعلق به اتباع یکی از طرفین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر برطبق قوانین و نظامات داخلی در تحت حمایت گرفته خواهند شد. اتباع هر يك از طرفین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر راجع به اختراعات و علائم صنعتی و تجاری و مسطوره ها و نمونه های صنعتی و همچنین حمایت در مقابل رقابت مکارانه از همان حقوقی بهره مند خواهند شد که اتباع داخله و اتباع دولت کامله الوداد فعلاً بهره مند بوده و یا در آتیه بهره مند خواهند بود.

— ماده ۷ —

طرفین متعاهدین موافقت دارند که در اسرع اوقات ممکنه راجع به احوال شخصیه و حمایت مالکیت صنعتی و

مبارزه با قاچاق و حفظ حیوانات و نباتات از امراض با حشرات موزیه و همینطور راجع بحکمیت در امور حقوقی و تعاون قضائی قرار دادهای مخصوصی بین مملکتین منعقد نمایند.

— ماده ۸ —

۱ - برای هر نوع شرکتها، تجارنی و مؤسسات دیگر اقتصادی ایرانی که برطبق قوانین مملکتی در ایران تأسیس شده اند وجود حقوقی و اهلیت و حق ترافع در محاکم در خاک اتحاد جماهیر شوروی شناخته خواهد شد.

شرکتهای مزبوره مانعی نخواهند داشت که در خاک مزبور بعملیات خود اشتغال ورزند ولی البته حقوق آنها در باب معاملات و خود آن معاملات تابع قوانین اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و ترتیب تشکیل و اساسنامه آنها تابع قوانین ایران می باشد بشرکتهای مزبوره در خاک اتحاد جماهیر شوروی از هر حیث مثل شرکتها، تجارنی و مؤسسات دیگر اقتصادی دولت کامله الوداد رفتار خواهد شد.

۲ - برای شرکتها، تجارنی و مؤسسات دیگر اقتصادی اتحاد جماهیر شوروی که برطبق قوانین مملکتی جماهیر شوروی در آنجا تشکیل شده باشند همچنین برای شرکتها و مؤسساتی که با سرمایه دولتی تأسیس گردیده باشد وجود حقوقی و اهلیت و حق ترافع در محاکم در ایران شناخته خواهد شد شرکتها، مزبوره مانعی نخواهند داشت که در خاک ایران بعملیات خود اشتغال ورزند ولی البته حقوق آنها در باب معاملات و خود آن معاملات تابع قوانین ایران و ترتیب تأسیس و اساسنامه آنها تابع قوانین شوروی می باشد بشرکتهای مزبوره در خاک ایران از هر حیث مثل شرکتها، تجارنی و مؤسسات دیگر اقتصادی دولت کامله الوداد رفتار خواهد شد.

۳ - مقررات مواد ۲ الی ۶ این قرارداد متقابلاً شامل شرکتها، تجارنی و مؤسسات دیگر اقتصادی طرفین متعاهدین که در بند ۱ و ۲ این ماده ذکر شده خواهد بود.

۴ - تجار و شرکتها، تجارنی و مؤسسات اقتصادی اتحاد جماهیر شوروی در ایران و تجار و شرکتها، تجارنی و مؤسسات اقتصادی ایران در اتحاد جماهیر شوروی می توانند با شرایط مقرر در نظامات گمرکی مملکتی در نقاطیکه اشتغال بعملیات تجارنی می نمایند چنانچه آنجا ادارات گمرکی وجود داشته باشد انبارها، داشته باشند که مال التجاره های خود را آنجا بگذارند و تا موقع خروج مال التجاره های مزبور از انبار از عوارض گمرکی موقتاً معاف باشند.

۵ - ولی مسلم است که هیچیک از مقررات این قرارداد نمی تواند شرکتها، تجارنی و سایر مؤسسات اقتصادی یکی از طرفین متعاهدین مذکوره در بند ۱ و ۲ این ماده را مجاز نماید که مطالبه امتیازات مخصوصی را بنمایند که طرف متعاهد دیگر بشرکتهائی عطا میکنند که شرایط عملیاتشان در خاک وی بموجب امتیاز نامه های مخصوصی تنظیم گردیده و یا خواهد گردید.

— ماده ۹ —

نمایندگی تجارنی اتحاد جماهیر شوروی در ایران که وظایف آن این است که نمایندگی و حافظ منافع اتحاد جماهیر شوروی نسبت به کلیه مسائل مربوطه به تجارت شوروی با ایران باشد و تنظیم و اجرای مبادلات تجارنی بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی و کمک به بسط روابط اقتصادی بین مملکتین نماید. نمایندگی مزبور برطبق اساس ذیل اجرای وظیفه خواهد نمود:

نمایندگی تجارنی اتحاد جماهیر شوروی در ایران که مقررش در طهران خواهد بود جزو سفارت کبرای اتحاد جماهیر شوروی در ایران محسوب می شود.

چون نماینده تجارنی و دوفتر معاون او عضو سفارت کبرای اتحاد جماهیر شوروی محسوب میشوند بنا بر این

از مصونیت شخصی و سایر مصونیت هائی که بمأمورین سیاسی اعطاء می شود بهره مند خواهند بود. مقرر نمایندگی تجارتنی در طهران حق خارج المملکتی دارا خواهد بود. ولیکن حق خارج المملکتی مانع اجرای مقررات ذیل نخواهد گردید.

دولت اتحاد جماهیر شوروی مسؤلیت هرگونه معاملات تجارتنی را که در ایران بوسیله نمایندگی تجارتنی انجام می یابد برعهده می گیرد. مسؤلیت معاملاتیکه بوسیله مؤسسات دیگر اقتصادی دولت اتحاد جماهیر شوروی صورت می گیرد بر عهده خود مؤسسات مزبوره می باشد.

هر اختلافی که راجع به معاملات تجارتنی که در ایران بوسیله نمایندگی تجارتنی صورت می گیرد تولید شود از طرف محاکم ایران بر طبق قوانین مملکت تسویه خواهد گردید ولیکن نظر به مسؤلیتی که اتحاد جماهیر شوروی از بابت عملیات سابق الذکر نمایندگی تجارتنی قبول کرده است مقرر می شود که اقدامات قضائی تأمینیه از قبیل تأمین مدعی به یا اقدامات اداری نسبت به اموال نمایندگی تجارتنی مجری نخواهد شد.

تصمیمات قضائی که قانوناً قابل اجرای شده باشد نسبت به اموال نمایندگی تجارتنی در مواردی که آن اموال مخصوص اجرای حقوق حاکمیت دولتی بر طبق اصول عمومی حقوق بین المللی باشد و یا در مورد عملیات رسمی نمایندگی تجارتنی که بعنوان عضویت سفارت کبیرای جماهیر شوروی صورت گرفته با قوه قهریه مجری نخواهد گردید.

ماده ۱۰ -

طرفین متعاهدین مقررات قوانین و نظامات راجعه به انحصار تجارت خارجی که در اتحاد جماهیر شوروی مجری و در ایران هم برقرار گردیده است در نظر گرفته در مقررات ذیل موافقت حاصل کردند.

۱ - ایران قبول میکند که جماهیر شوروی مال التجاره هائی را که اسامی و مقدار آنها در یک فهرست سالیانه تنظیم می شود وارد ایران نماید و جماهیر شوروی وارد کردن آنها را تعهد می نماید. فهرست سالیانه مزبور که با موافقت بین اداره کل تجارت ایران و نمایندگی تجارتنی اتحاد جماهیر شوروی در ایران بر اساس سهمیه های سالیانه که از طرف دولت ایران اعلان می شود تنظیم خواهد شد در موقع امضای این قرارداد چنین فهرستی بتوسط مؤسسات سابق الذکر تهیه شده و هم چنین در تمام مدت اعتبار این قرار داد بهمین ترتیب که در آخر هر سال اقتصادی ایران در ۲۲ ژوئن شروع میشود فهرستی تنظیم خواهد شد.

در موقع تهیه این فهرست ها مؤسسات مذکوره در بند اول این قسمت لزوم تعیین صدی چند Pourcentage سهمیه شوروی را نسبت بواردات هر یک از مال التجاره های مذکوره در فهرست در نظر خواهند گرفت تا میزان نسبی واردات شوروی از آنچه در فهرست سال قبل معین گردیده است کمتر نباشد.

مقرر است هرگاه در مدت اجرای این قرارداد دولت ایران در سهمیه سالیانه واردات خود میزان ورود یکی از مال التجاره های خارجه را از زیاد دهد دولت شوروی حصه از آن را که متناسب با سهمی باشد که از واردات مال التجاره مزبوره قبل از ازدیاد میزان آن بدولت مزبوره تعلق می گرفت دریافت خواهد داشت.

راجع بمال التجاره هائی که ورودشان فعلاً بایران ممنوع می باشد هرگاه بعدها بموجب سهمیه سالیانه اجازه ورود آنها داده شود طرفین متعاهدین موافقت دارند که حصه از واردات مزبوره بتناسب سهمی که از واردات آن مال التجاره هاقبل از استقرار انحصار تجارت خارجی در ایران با اتحاد جماهیر شوروی تعلق می گرفت در تمام مدت اجرای این قرارداد بدولت مشارکین تعلق بگیرد.

اتحاد جماهیر شوروی این حق را برای خود محفوظ میدارد که بوسیله نمایندگی تجارتنی خود در ایران و منتهی در آخر شش ماه اول هر سال اقتصادی ایران تقاضا نماید که تجدید نظری در فهرست مذکوره در بند اول این قسمت بعمل آید تا اینکه برای بقیه سال از میزان یکی از مال التجاره های مذکوره در فهرست کاسته شود.

قند و کبریت از این قاعده مستثنی میباشند. همینکه تقلیل مزبور بعمل آمد دولت ایران نسبت بمقداری از آن مال التجاره که کسر شده و از قید واردات شوروی آزاد گردیده بمیل خود عمل خواهد نمود.

۲ - نظر باینکه تجارت اتحاد جماهیر شوروی با ایران بر طبق اصل تعادل صادرات و واردات صورت خواهد گرفت ایران قبول میکند که صدور جوازهای واردات را که از طرف مؤسسات اقتصادی شوروی با مختلط نسبت بمال التجاره های مندرجه در فهرست مذکوره در بند فوق تقاضا میشود موکول بر ارائه قبلی تصدیق صدور نمایند مقرر است که مال التجاره های شوروی که تجار ایرانی بایران وارد میکنند جزو میزان مال التجاره شوروی که در فهرست سالیانه معین گردیده است بوده و در تعادل تجارت مملکتی محسوب خواهد شد.

و نیز موافقت حاصل است که صورت موقتی تصدیقنامه های صدور که ارائه شده در دو موقع یعنی آخر ماه دسامبر و آخر ماه مه هر سال صورتی از آنها تهیه گردیده و تعادل واردات و صادرات مملکتین در آخر سنه اقتصادی ایران بین اداره کل تجارت ایران و نمایندگی تجارتنی اتحاد جماهیر شوروی در ایران بر اساس جواز هائیکه داده شده و تصدیق نامه هائی که ارائه گردیده است مشخص خواهد گردید. هرگاه در موقع حساب معادله صادرات و واردات که در آخر هر سال اقتصادی ایران بعمل می آید اتفاقاً عدم تعادلی مشاهده گردد در ششماه اول سال بعد اقتصادی باید جبران شود.

۳ - بدلائل مذکوره در بند اول قسمت ۲ این ماده دولت ایران قبول میکند که مؤسسات اقتصادی شوروی و مختلط را از الزام فروش اسعار خارجه حاصله از صادراتشان از ایران معاف بدارد.

۴ - دولت ایران بوسیله مؤسسات مربوطه خود جواز هائی را که مؤسسات اقتصادی شوروی و مختلط برای وارد کردن مال التجاره های مندرج در فهرست مذکور در بند اول این ماده تقاضا میکنند و بمنزله یک جواز عمومی است صادر خواهد نمود صدور این جوازها بدون تاخیر وبدون قیود معموله صورت خواهد گرفت بموجب جوازهای مزبور ورود مال التجاره هائی که در آنها ذکر گردیده است از کلیه دفاتر گمرکی ایران جایز خواهد بود.

۵ - بین طرفین متعاهدین موافقت حاصل است که اولاً سفار شهائیکه دولت ایران در اتحاد جماهیر شوروی میدهد و ثانیاً کارخانها و ماشینها و متفرعات آنها که برای فروش نمیشد و تأسیس آنها در ایران موجب تقلیل واردات امتعه خارجه بایران خواهد بود نالماً مصالحی که برای تأسیسات و اشیائی که برای احتیاجات مؤسسات اقتصادی شوروی یا مختلط لازم است در صورتیکه مصالح و اشیاء مزبوره دارای خصوصیات باشند که در ایران بدست نمی آید بعد از اینکه بر طبق قانون انحصار تجارت خارجی ایران وارد ایران شدند در جزو تعادل واردات و صادرات مذکور در بند ۲ این ماده محسوب نخواهد گردید بعبارة اخری اشیاء مزبوره در جزو فهرست سابق الذکر محسوب نگردیده در ازای آنها صادرات لازم نخواهد بود.

۶ - نظر باینکه قند و کبریت در ایران موضوع انحصار دولتی گردیده است طرفین متعاهدین موافقت دارند تا مدتی که این قرارداد مجری خواهد بود اتحاد جماهیر شوروی واردات کلیه این دو مال التجاره را بایران برعهده بگیرد کمنترانهای فروش این مال التجاره ها راجع به قیمت و موعد و محل تحویل و ترتیب لفافه بندی و بستن آنها و غیره قبل از تصویب یافتن این قرارداد باید منعقد شود.

۷ - دولت ایران قبول میکند که در مدت اجرای این قرار داد واردات نفت و مشتقات آنرا از اتحاد جماهیر شوروی بمقداری که در فهرست مذکوره در بند اول این قرار داد مبین میشود تأمین نماید.

— ماده ۱۱ —

طرفین متعاهدین موافقت دارند که متقابله در خاک خود با تجارت و مال التجاره و مؤسسات اقتصادی و تجار طرف متعاهد دیگر معامله نامساعد تری از آنچه نسبت به تجارت و مال التجاره و مؤسسات اقتصادی و تجار هر مملکت ثالثی بعمل میآید ننمایند

طرفین موافقت دارند که مبادله مال التجاره بین خودشان را جز از محدودیتها و ممنوعیت های قانونی و یا مقرره بین خودشان مورد هیچ قسم محدودیت ها و ممنوعیت هائی که متوجه واردات و صادراتشان باشد ن سازند هر يك از طرفین متعاهدین معامله دولت كامله الوداد را نسبت بطرف متعاهد دیگر مرعی خواهند داشت در مورد خرید و فروش و وارد و صادر کردن و اجرای مراسم گمرکی راجع به سپردن مال التجاره ها در انبار و مخازن و بر گرداندن مال التجاره وارده و استرداد حقوق و عوارض گمرکی که در موقع ورود مال التجاره اخذ می شود هم چنین راجع بحمل مال التجاره از کشتی به کشتی دیگر و کابیه عملیاتی از این قبیل که در موقع ورود و صدور و ترانزیت نسبت بمال التجاره واقع میشود و نیز طرفین معامله دولت كامله الوداد را راجع به حق الضمانه و عوارضی که از این عملیات مختلفه ناشی میشود در باره یکدیگر منظور خواهند نمود.

— ماده ۱۲ —

طرفین متعاهدین موافقت دارند که غیر از محصولات طبیعی و صنعتی ایران که صدور آن عموماً برای هر مملکت ثالثی ممنوع باشد صدور امتعه دیگر از طرف مؤسسات اقتصادی شوروی و مختلط بر طبق قوانین جاریه بدون اشکالات و عایقی صورت خواهد گرفت.

مقرر است که محصولات طبیعی و صنعتی ایران ممکن است هم از طرف مؤسسات اقتصادی شوروی و مختلط و هم از طرف تجار ایرانی با اتحاد جماهیر شوروی وارد گردد و نیز مقرر است که مال التجاره های ایرانی که تجار ایرانی با اتحاد جماهیر شوروی وارد میکنند در جزو میزان تعادل تجارت بین مملکتین محسوب خواهد گردید.

— ماده ۱۳ —

طرفین متعاهدین موافقت دارند که معامله دولت كامله الوداد را راجع به حمل مسافری و بار و بنه و مال التجاره بوسیله راه آهن و بطور عموم از راه خشکی و آب یا هوا متقابلهً یکدیگر اعطاء نمایند.

هر يك از طرفین متعاهدین خواه در مورد ترفه و عوارض حمل و نقل و کلیه عوارض دیگر مربوطه بحمل و نقل و خواه راجع به انتظام و تسهیلات حمل از کلیه راههای مذکوره گذشته از معامله دولت كامله الوداد مذکوره در بند فوق مساعد ترین معامله را که نسبت باتباع و یا یکی از مؤسسات اقتصادی خود میکند با طرف متعاهد دیگر خواهد نمود.

— ماده ۱۴ —

هر يك از طرفین با توجه به اهمیت وسائط نقلیه برای توسعه تجارت خود با طرف متعاهد دیگر وسائط نقلیه و انومبیل ها و عرابه ها و حیوانات بارکش را که اتباع و مؤسسات اقتصادی طرف متعاهد دیگر در خاک او بموجب کنترانهائی که منظمأ در مقامات مربوطه به ثبت رسیده باشد دارا بوده و یا بموقع استفاده میکنند در خاک خود جز در موارد بلیات طبیعی و یا احتیاجات نظامی مصادره نخواهد کرد و مصادره جز بموجب حکم مقامات مرکزی صورت

نخواهد گرفت و هر دفعه مصادره مزبور باطلاع نمایندگی سیاسی طرف متعاهد دیگر میرسد در چنین موارد مقامات دولتی که بمصادره اقدام میکنند البته همه قسم مساعدت را در حدود امکان برای حمل و نقل مال التجاره طرف متعاهد دیگر بعمل خواهند آورد. در مقابل استفاده که یکی از طرفین متعاهدین باین ترتیب از وسائط نقلیه متعلق بیکی از اتباع یا مؤسسات اقتصادی طرف متعاهد دیگر می نماید حق غرامت معموله پرداخته می شود.

ولی در هر حال وسائط نقلیه متعلقه به نمایندگان سیاسی و قنصلی و نمایندگان تجارتي که نسبت به آنها نیز مزایای سیاسی بموجب این قرار داد اعطاء می شود از هر گونه مصادره معاف می باشد.

— ماده ۱۵ —

۱ - نظر بمنافع تجارتي ایران و بموافقت ماده ۲۰ عهدنامه مورخ ۲۶ فوریه ۱۹۲۱ و برای تصریح مدلول آن اتحاد جماهیر شوروی حق ترانزیت آزاد را از خاک خود برای محصولات طبیعی و صنعتی ایران بمقصد هر مملکت ثالثی ارسال شود میدهد و نیز دولت ایران حق ترانزیت آزاد را از خاک خود برای محصولات طبیعی و صنعتی جماهیر شوروی برای هر مملکت ثالثی که صادر شده باشد منظور میدارد.

۲ - بعلاوه اتحاد جماهیر شوروی بشرکتهای تجارتي و تجار ایرانی حق صدور آزاد را بقرصه مقصدی که باشد برای محصولات طبیعی و صنعتی که از ایران بخاک او وارد گردیده و بفروش نرسیده است اعطاء میکند. محصولات متعلقه به تجار و شرکتهای تجارتي ایرانی که بخاک شوروی وارد شده و حقوق گمرکی پرداخته اند در موقع خروج از منطقه گمرکی اتحاد جماهیر شوروی حقوقی که از آنها مأخوذ شده رد میشود بشرط اینکه معلوم کنند که اجناسیکه صادر میکنند همان است که وارد کرده اند.

۳ - اتحاد جماهیر شوروی ترانزیت آزاد را از خاک خود بایران برای محصولات طبیعی یا صنعتی مذکوره ذیل اعطاء میکند در صورتیکه مبدأ آن محصولات ممالکی باشد که با اتحاد جماهیر شوروی عهدنامه ای یا مقارله نامه ای با قرارداد تجارتي منعقد ساخته باشند.

الف - ماشین و ابزار و مصالح برای کارخانجات همچنین برای مؤسسات فلاحتی و ماشین و ابزار و مصالح برای ساختمان و نگاهداری خانه ها و ابنیه و ماشین و ابزار و ملزومات و مصالح برای اصلاح و استفاده از طرق و وسائط نقلیه از هر قبیل که برای احتیاجات مؤسسات عام المنفعه باشد.

ب - دوا از هر قبیل و اسباب جراحی و اعضاء مصنوعی بدن.

ت - کاغذ و اوراق مطبوعه.

ث - تخم نوغان.

ج - چای.

ح - آلات و ادوات روشنائی و گرم کردن.

خ - دوچرخه و موتورسیکلت و انومبیل و کامیون و متفرعات و قطعات مجزای آنها.

۴ - هر نوع سفارشات دولت ایران در ممالکی که با اتحاد جماهیر شوروی عهدنامه یا مقارله نامه یا قرارداد تجارتي داشته باشند به استثنای اسلحه و مهمات جنگی حق ترانزیت آزاد را در خاک جماهیر شوروی خواهد داشت. اتحاد جماهیر شوروی منتهای موافقت را نسبت به هر قبیل سفارشات دولت ایران که برای تجارت نبوده و در ممالکی که با اتحاد جماهیر شوروی عهدنامه یا مقارله نامه یا قرارداد تجارتي نداشته باشند بعمل آمده باشد مبذول

داشته و تسهیلات لازمه را خواهد نمود. اسلحه و مهمات جنگی از این مقررات مستثنی میباشد.

۵ - مقررات این ماده بهیچوجه به ترانزیت کلی پستال ها از خاک اتحاد جماهیر شوروی به ایران که ترتیبات آن بموجب قرارداد مخصوص مورخ دوم اوت ۱۹۲۹ تنظیم گردیده لطمه وارد نمیآورد و قرارداد مزبور باعتبار خود باقی خواهد ماند.

۶ - دولت ایران نیز ترانزیت آزاد را از خاک خود برای اتحاد جماهیر شوروی نسبت به محصولات ارضی و صنعتی هر مملکت دیگری باستثنای اسلحه و مهمات اعطاء میکند.

۷ - مقرر است که در مورد شرایط اجرای ترانزیت که در فوق به آن اشاره شد هر يك از طرفین متعاهدین معامله دولت کامله الوداد را بطرف متعاهد دیگر بعمل خواهد آورد.

— ماده ۱۶ —

طرفین متعاهدین بر طبق اصولی که در عهدنامه مورخ ۲۶ فوریه ۱۹۲۱ بین جمهوری متحده سوسیالیستی شوروی روسیه و ایران اعلام گردیده است موافقت دارند که در تمام بحر خزر کشتی هائی جز کشتی های متعلق بایران یا به اتحاد جماهیر شوروی یا متعلق بتابع و مؤسسات تجارتهی و حمل و نقل مملکتی که با بیرق جماهیر شوروی یا ایران سیر مینمایند نمیتوانند وجود داشته باشد.

و نیز موافقت حاصل شده است که هر يك از طرفین متعاهدین مستخدمین کشتیها را فقط از اتباع خود انتخاب نمایند.

— ماده ۱۷ —

۱ - نسبت به کشتیهای تجارتهی که با بیرق یکی از طرفین متعاهدین در بحر خزر سیر مینمایند در بنادر طرف متعاهد دیگر چه در حین ورود و چه در مدت توقف و چه دره موقع خروج از هر حیث مثل کشتیهای خود آن مملکت رفتار میشود.

۲ - از کشتیهای مزبوره غیر از آنچه قانوناً برای کشتی های مملکتی وضع گردیده است آن هم مهمان شرایط و با همان معافیتها و اراض بندری دیگری اخذ نخواهد گردید در مورد داخذهوارض فوق اشیاء مذکور ذیل مال التجاره وارد و صادر منظور و محسوب نخواهد شد.

الف - اسباب شخصی مسافری که جزو محمولات کشتی نباشد مقصود از اسباب شخصی علاوه بر بسته های کوچک دستی کلیه اشیائی میباشد که بموجب قبض بعنوان اسباب شخصی حمل میشود.

ب - سوخت و آذوقه برای مستخدمین و مسافری کشتی و اشیاء و لوازم برای کشتی بمقدار لازم برای تمام مدت سیر مگر اینکه اشیاء مزبور را از کشتی خارج کنند که در بندر بماند.

ت - محمولاتی که در نتیجه صدمه وارده بکشتی و یا در مواقع توقف اتفاقی در بندر از کشتی خارج شده و مجدداً برای اینکه به بندر مقصد حمل گردد بکشتی گذارده شوند.

ث - محمولاتی که از کشتی به کشتی دیگر نقل میشود تا اینکه حمل آنها در دریا ادامه داده شود.

ج - محمولاتی که در کشتی هائی حمل میشود که ظرفیت آنها کمتر از دوازده خروار که مطابق با سه تون و نیم است میباشد.

۳ - کابوتاژ فقط به کشتی های مملکتی اختصاص دارد ولی معیناً موافقت حاصل شده است که هر يك از طرفین متعاهدین بکشتی هائیکه تحت بیرق طرف متعاهد دیگر سیر مینمایند حق کابوتاژ برای حمل و نقل مسافر

و بار در بحر خزر بدهند.

۴ - با وجود مقررات فوق الذکر هر يك از طرفین متعاهد صید ماهی را در آبهای ساحلی خود تا يك حد ده میل بحری به سفاین خود اختصاص داده و این حق را برای خود محفوظ میدارد که واردات ماهی های صید شده از طرف کارکنان کشتی هائی را که در تحت بیرق او سیر مینمایند از مزایای مرجه بهره مند سازد.

۵ - کشتی هائیکه در دریا های غیر از بحر خزر در تحت بیرق یکی از طرفین متعاهدین سیر مینمایند در آبهای ساحلی و در بنادر طرف متعاهد دیگر نسبت بشرايط کشتی رانی از همان حقوق و مزایائی که در این مورد به کشتی های دولت کامله الوداد اعطاء میگردد بهره مند می شوند.

— ماده ۱۸ —

طرفین متعاهدین موافقت مینمایند که راجع باقدمات صحی که باید نسبت بکشتی های هر يك از طرفین در بنادر طرف متعاهد دیگر در بحر خزر بعمل آید مقررات قرارداد صحی بین المللی که در پاریس در ۲۶ ژوئن ۱۹۲۶ امضاء شده با رعایت قیودی که هر يك از دولتین در موقع امضای قرار داد مزبوره نموده اند مجری گردد.

— ماده ۱۹ —

تصدیق نامه های ظرفیت کشتی Certificat de jaugeage که از طرف مقامات صالحه دولتین متعاهدین به کشتی های تحت بیرق خودشان که در بحر خزر ایست و ذهاب میکنند داده می شود و از طرف هر يك از دولتین متعاهدین بدولت متعاهد دیگر اعلام میگردد در بنادر دولتین رسمیت خواهد داشت و کشتی هائی که دارای تصدیق نامه های مزبوره هستند در ثانی در بنادر طرف متعاهد دیگر مورد تفتیش واقع نخواهند شد و نیز در بنادر طرفین متعاهدین در بحر خزر تصدیق نامه هائیکه راجع به قابلیت سیر کشتی رانی و میزان نشست کشتی در آب و سایر اسناد فنی کشتی رانی دیگر که از طرف مقامات صالحه مذکوره فوق به کشتی ها داده می شود متقابلاً برسمیت شناخته خواهد شد.

— ماده ۲۰ —

این قرار داد از طرف مقامات مقننه طرفین متعاهدین تصدیق گردیده و مبادله اسناد صحه شده در مسکو صورت خواهد گرفت.

قرار داد مزبور که برای مدت سه سال منعقد گردیده است بعد از تاریخ مبادله اسناد صحه شده بموقع اجری گذارده خواهد شد.

بناء علیهذا نمایندگان مختار مزبور این قرار داد را امضاء و بمهر خود ممهور نمودند

در طهران در نخستین نوشته شد ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

امضاء: م. ع. فروغی

امضاء: ا. پطرسکی

پروتکل اختتامیه

در موقع امضای قرار داد اقامت و تجارت و بحر بیمائی بین مملکتین خود امضاء کنندگان در مقررات اضافی ذیل که جزء لایحه تجاری قرار داد مذکور خواهد بود موافقت حاصل کردند.

راجع بماده ۹ - هرگاه ایران نمایندگی تجارتهی در اتحاد جماهیر شوروی دائر نماید نمایندگی مزبور از همان حقوق و مزایائی بهره مند خواهد شد که در ایران به نمایندگی تجارتهی اتحاد جماهیر شوروی اعطاء شده و یا در آتیه اعطاء خواهد گردید.

حقوق نمایندگی مزبور در مورد اشتغال به مبادلات تجارته بین مملکتین بواسطه برقراری انحصار تجارت خارجی در ایران با حقوق نمایندگی تجارته شوروی در ایران یکسان خواهد بود در صورتیکه معاملات ناشیه از حقوق مزبور بموجب امر دولت ایران و بنا بحساب او صورت بگیرد.

راجع بماده ۱۰-۱- بملاحظه اینکه سال اقتصادی ایران از ۲۲ روتن شروع می شود ولی این قرارداد در ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱ بمضاء رسیده است طرفین متعاهدین موافقت دارند که برای بقیه مدت از تاریخ اجرای اینقرار داد تا ۲۲ روتن ۱۹۳۲ مقدار مال التجاره که از طرف اتحاد جماهیر شوروی بموجب فهرست مذکوره در ماده ۱۰ باید بایران وارد گردد متناسب عده ماههائیکه که کسر میشود تقلیل خواهد یافت.

۲- و نیز طرفین متعاهدین موافقت دارند که بهمان دلائل محاسبه موقتی تصدیقنا مهایی مذکوره در بند سوم قسمت ۲ ماده ۱۰ فقط یکسریه بین تاریخ اجرای این قرارداد و ۲۲ روتن یعنی در آخر مه ۱۹۳۲ صورت خواهد گرفت
۳- با محفوظ ماندن مزایای مقرر در بند ۲ و ۳ ماده ۱۰ این قرارداد ورود مال التجاره هائی که در فهرست مذکوره در قسمت ۲ بند اول ماده ۱۰ مندرج نشده ولی ورودشان بموجب سهمیه ای که دولت ایران معین میکند مجاز میباشد ممکن است از طرف مؤسسات اقتصادی شوروی و مختلط با ایران بر اساس تعادل واردات و صادرات بر طبق قواعد عمومی انحصار تجارت صورت بگیرد

راجع بماده ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ موافقت حاصل است که مقصود از مؤسسات مختلط مذکوره در قرارداد شرکت های ذیل می باشد شرق - پارسولوپک - پارس آذ نفت - بیوروپرس - روس پرس بانک - شرکت کویر خوریان - پارس ریبا .
مواد قرار داد راجعه بعملیات تجارته فقط بشرکت هائی که مبادرت به صادرات و واردات مینمایند شامل میگردد .
شرکت های مزبوره باستثنای شرکت کویر خوریان و پارس ریبا که شرائط عملیاتشان بموجب مقاولات مخصوصه موجوده در باره آن ها معین گردیده است این حق را برای خود محفوظ میدارند که بعملیات خود خاتمه داده و مبادرت به تسویه کارهای خود نمایند یا اینکه کاملاً جنبه مؤسسه شوروی بودن را بخود بدهند در اینصورت اخیر شرکت های مزبوره از مزایای ایائی که بموجب قرارداد به مؤسسات اقتصادی شوروی اعطاء میگردد بهره مند خواهند بود .
راجع بماده ۱۳ - مدلول بند دوم ماده ۱۳ مال التجاره هائی که تجار ایرانی وارد میکنند در عرض راه یعنی از سرحد تا مقصد و همچنین مال التجاره هائی که بطور ترانزیت از اتحاد جماهیر شوروی عبور مینمایند شامل میگردد
راجع بماده ۱۵ - ۱ - بدیهی است که آزادی ترانزیت مذکوره در ماده ۱۵ را نمی توان شامل مال التجاره هائی نمود که ورود آنها متقابله بخاك طرفین متعاهدین بموجب قوانین و نظامات مملکتی ممنوع است . آزادی ترانزیت در خاک جماهیر شوروی شامل سنطین و سمن کنترا (درمنه) نیز نمی باشد .

۲- طرفین متعاهدین اظهار موافقت میکنند که در موقعیکه یکی از آنها مایل باشد که بطور ترانزیت آزاد اسلحه و مهمات خود را که مبداء آن مملکت ثالثی می باشد از خاک طرف متعاهد دیگر حمل نماید طرف متعاهد مزبور تقاضای راجع باین موضوع را با نهایت درجه مساعدت تلقی نموده و تسهیلات ممکنه را در این باب معمول بدارد .
راجع بماده ۱۶ - اتباع ممالک ثانی که تبعه یکی از طرفین متعاهدین شده باشند همچنین اتباع دولت سابق روسیه که تابعیت شوروی را تحصیل نموده باشند جزو اتباعی که در ماده ۱۶ ذکر شده است محسوب نمیشوند .

راجع بماده ۱۷ - مقررات بند ۴ ماده ۱۷ بهرچوجه بمقررات قرار راجع به استفاده از شیلات سواحل جنوبی بحر خزر که در اول اکتبر ۱۹۲۷ بین طرفین متعاهدین امضاء شده و همچنین طبقاً بعملیات پرس ریبالطمه وارد نمیآورد .
در طهران بتاريخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱ در نسخین نوشته شد .

ع . ع . فروغی . ا . بطرسکی

فهرست مال التجاره های شوروی که مطابق ماده ۱۰ قرارداد اقامت و تجارت و بحریه مانی منعقد ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱ در مدت سال اقتصادی ۱۳۱۱-۱۳۱۰ بایران وارد میشود .

ردیف	مال التجاره ها	سهمیه سال اقتصادی ۱۳۱۱-۱۳۱۰	
		برایال	سهمیه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی
		مقدار سهم شوروی برایال	پورسانتاز شوروی
۱	قند و شکر	۳۳۰۰۰۰۰۰	۱۰۰/
۲	کبریت	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰/
۳	کروسین	۵۸۷۵۰۰۰	۱۰۰/
۴	بنزین	۶۳۰۰۰۰۰	۱۰۰/
۵	مازوت	۴۵۰۰۰۰۰	۱۰۰/
۶	نفت سیاه	۲۲۵۰۰۰۰	۱۰۰/
۷	گودرن و سایر فضلات نفتی و غیره	۵۰۰۰۰۰۰	۱۰۰/
۸	کریس و موبیل اویل و سایر روغنهای معدنی تصفیه شده و غیر آن	۲۰۰۰۰۰۰	۵۰/
۹	منسوجات نخی	۴۴۴۵۰۰۰۰	۵۵/
۱۰	مصنوعات فلزی	۴۳۷۰۰۰۰۰	۶۵/
۱۱	گدازه	۶۰۰۰۰۰۰	۹۲/
۱۲	اشیاء لاستیکی شامل رزین انومبیل و کاسک و دوچرخه و مواد کاتوجوئی و رزینی	۳۵۰۰۰۰۰۰	۲۲/
۱۳	چینی آلات و بدل چینی و شبیه آلات	۱۵۲۶۰۰۰	۷۶/
۱۴	سمنت و مصنوعات سمنی	۸۳۰۰۰۰۰	۷۲٫۳/
۱۵	تخم زردغان	۷۵۰۰۰۰۰	۴۰/
۱۶	مواد شیمیائی	۵۰۰۰۰۰۰	۵۰/
۱۷	اقسام رنگ و مواد صباغی	۱۶۵۰۰۰۰	۱۲/
۱۸	دوابع باستثنای روغن کرچک و بادام و خشخاش و بنبه دانه	۲۰۰۰۰۰۰	۲۰/
۱۹	کاغذ و مقوا و کاغذ دیوار و سایر مصنوعات کاغذی	۱۶۶۰۰۰۰	۶۶٫۳/
۲۰	ماشین آلات و موتور و نطعات آنها و آلات و ادوات فنی و ابزار و لوازم الکتریک و لامپ الکتریک (باستثنای آنچه بل حساب میشود)	۵۸۰۰۰۰۰	۵۲٫۶/
۲۱	نخ خیاطی	۷۶۰۰۰۰۰	۵۶/
۲۲	انواع مشمع	۱۶۰۰۰۰۰	۳۰/

ردیف	مال التجاره ها	سهمیه سال اقتصادی ۱۳۱۰-۱۳۱۱	
		بر ریال	مقدار سهم پورسانتاز شوروی
۲۳	طناب و ریسمان و نخ قند و غیره	۲۶۰۰۰۰	۱۵۰۸۰۰
۲۴	آبهای معدنی و شراب طبی	۶۱۰۰۰	۲۶۹۶۰
۲۵	الکل خالص	۱۶۰۰۰	۹۶۰۰
۲۶	صابون عطری	۸۰۰۰۰	۴۰۰۰۰
۲۷	شع	۸۰۰۰۰	۱۶۰۰۰
۲۸	لوازم التحریر و زنگ اخبار	۳۳۰۰۰۰	۶۶۰۰۰
۲۹	آلات موسیقی	۱۰۰۰۰۰	۵۵۰۰۰
۳۰	ساعت قف و کارخانه ساعت	۳۳۰۰۰۰	۹۹۰۰
۳۱	سینما توگراف و دوربین عکاسی و متعلقات آنها	۲۶۰۰۰۰	۲۹۰۰۰۰
۳۲	چرمهای ساخته شده و اشیاء چرمی	۱۶۰۰۰۰۰	۳۲۰۰۰۰۰
۳۳	نایات و مواد نایاتی باستند نخم شاهانه و کرچک و کجند	۵۰۰۰۰	۲۲۵۰۰

مراسلات مربوطه به قرارداد اقامت و تجارت و بحرییمائی ایران و شوروی

یادداشت نمرة ۱

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای وزیر

با کمال توقیر باطلاع خاطر محترم میرساند که دولت اتحاد جماهیر شوروی رضایت میدهد که :
الف- طرفین متعاهدین مزایای ناشیه از يك انحصار دولتی و یا يك انحصاری را که از طرف دولت ولو اینکه با تابع یکی از طرفین متعاهدین داده شده باشد برطبق ماده ۴ قرارداد اقامت و تجارت که امروز با ماضی رسیده است مطالبه ننمایند

ب- اتباع و اشخاص حقوقی یکی از طرفین متعاهدین که از دولت یا از مقامات دولتی متعاهد دیگر تحصیل امتیازی بنمایند حق نداشته باشند راجع بمقرراتی که در امتیاز نامه پیش بینی شده است بیش از آنچه که در امتیاز نامه قید گردیده است بعنوان معامله دولت کامله الوداد مذکوره در قرارداد توقعاتی بنمایند.

باتقدیم احترامات ... امضاء ا. پطروسکی

جواب یادداشت نمرة ۱

آقای سفیر کبیر

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

با کمال توقیر وصول یادداشت مورخ امروز آنجناب را که بمضمون ذیل است اطلاع میدهد.

« مضمون عین یادداشت نمرة ۱ - سفارت اتحاد جماهیر شوروی »

بنام دولت خود از این اطلاع اتخاذ سند مینمایم.

باتقدیم احترامات ... امضاء م. ع. فروغی

***

یادداشت نمرة ۲

طهران ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای سفیر کبیر

با کمال احترام باستحضار خاطر آنجناب میرسانم نظر باینکه بموجب قوانین جاریه مؤسسات تجارتي میتواند از بین همکاران خود نمایندگانی برای دفاع حقوق خود در محاکم ایران انتخاب نمایند مؤسسات اقتصادی شوروی نیز با اشکالاتی در این موضوع مواجه نخواهند شد

باتقدیم احترامات ... امضاء م. ع. فروغی

جواب یادداشت نمرة ۲

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای وزیر

با کمال توقیر وصول یادداشت مورخ امروز آنجناب اشرف عالی را که بمضمون ذیل است اطلاع میدهم.
« با کمال احترام باطلاع خاطر محترم میرساند نظر باینکه بموجب قوانین جاریه مؤسسات تجارتي میتواند از بین همکاران خود نمایندگانی برای دفاع حقوق خود در محاکم ایران انتخاب نمایند مؤسسات اقتصادی شوروی نیز با اشکالاتی در این موضوع مواجه نخواهند شد »

بنام دولت خود از این اعلام اتخاذ سند مینمایم. امضاء ا. پطروسکی

یادداشت نمرة ۳

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای وزیر

با ملاحظه مقررات بند ۷ ماده ۱۰ قرار داد اقامت و تجارت که امروز امضاء کرده ایم با کمال توقیر باطلاع خاطر محترم میرساند که از تاریخ اجرای قرار داد مذکور شرکت پارس آذوقه رضایت میدهد که قیمتهای مواد نفتی و مشتقات آنرا صدي ده تخفیف دهد ولیکن این تخفیف شامل روغنهای چربی نبوده و در قیمت کروزیل هم فقط پنج در صد تخفیف داده خواهد شد این تخفیف با مقایسه نرخ فروش امروزی این مال التجاره ها نسبت بقیمت تحویل به بنادر ایران و با قیمت ورود بسرحداث ایران بدون مخارج معمولی و عوارضی که از موقع ورودشان بدفاتر کمرگی ایران تا موقع فروش بآنها تعلق میگردد محسوب خواهد گردید. تغییرات بعدی قیمت بر طبق ترقی یا تنزلی که در موقع خروج از باطوم مشاهده شود یا بر طبق تغییراتی که در مضنه پول ایران حاصل گردد بعمل خواهد آمد.

باتقدیم احترامات ... امضاء ا. پطروسکی

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای سفیر کبیر

با کمال توقیر وصول یادداشت مورخ امروز آنجناب را که بمضمون ذیل است اطلاع میدهم
 « مضمون عین یادداشت نمره ۳ سفارت جماهیر شوروی »
 بنام دولت خود از این اطلاع اتخاذ سند مینمایم .
 با تقدیم احترامات . . . . امضاء م. ع. فروغی

***

یادداشت نمره ۴

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای وزیر

چون در جریان مذاکرات راجع بانعقاد قرار داد اقامت و تجارت بین مملکتین اظهار میل فرموده بودید که مؤسسات اقتصادی شوروی از حقی که قرار داد برای صدور فروشهای ایرانی بدون الزام فروش اسعار حاصله از معاملات با آنها داده است بلا محدودیت استفاده نمایند. لهذا محض استرضای خاطر محترم با کمال توقیر اطلاع میدهم که مؤسسات اقتصادی شوروی در مدت اجرای قرار داد مزبور از حقی که برای صدور فروش بدون الزام فروش اسعار حاصله با آنها داده شده فقط در حدود ۲۰ درصد از مجموع صادرات فروشهای ایرانی استفاده خواهند نمود

با تقدیم احترامات . . . . بطروسکی

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای سفیر کبیر

با کمال توقیر وصول یادداشت مورخ امروز آنجناب را که بمضمون ذیل است اطلاع میدهم
 « مضمون عین یادداشت نمره ۴ سفارت شوروی »
 بنام دولت خود از این اطلاع اتخاذ سند مینمایم
 با تقدیم احترامات . . . . امضاء م. ع. فروغی

***

یادداشت نمره (۵)

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای وزیر

عطف به بند ۲ ماده ۱۲ قرار داد اقامت و تجارت که امروز بامضاء رسیده است با کمال توقیر خاطر محترم را باینموضوع جلب مینمایم که چون در جماهیر شوروی انحصار تجارت خارجی برقرار است مال التجاره هائیکه از خارج وارد میشوند فقط از طرف مؤسسات دولتی که حق خرید مال التجاره از طرف دولت با آنها اعطاء شده است خریداری میشود بنابراین تجار ایرانی که با مؤسسات اقتصادی شوروی معامله مینمایند مجبورند قبل از وارد کردن مال التجاره بخاک شوروی راجع بشرايط امر معامله جداگانه با مؤسسات مربوطه اقتصادی شوروی که حق معامله با ایران دارند قرار های لازم را بگذارند

این ترتیب لازمست تا اجتراز شود از اینکه تجار ایرانی قبل از انعقاد قرار های لازم با مؤسسات مربوطه اقتصادی جماهیر شوروی مال التجاره بآنجا وارد کرده و بالتبلیغه مجبور شوند مال التجاره ها را بخارجه حمل نموده و متحمل خسارت عمده تجارتنی گردند

با تقدیم احترامات . . . . امضاء ا. بطروسکی

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای سفیر کبیر

با کمال توقیر وصول یادداشت مورخ امروز آنجناب را که بمضمون ذیل است اطلاع میدهم .

« مضمون عین یادداشت نمره ۵ سفارت اتحاد جماهیر شوروی »

بنام دولت از این اطلاع اتخاذ سند مینمایم

امضاء م. ع. فروغی

یادداشت نمره ۶

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای وزیر

در موقع اعضای قرار داد اقامت و تجارت بین اتحاد جماهیر شوروی و ایران بنا بامر دولت خود با کمال توقیر مراتب ذیل را با اطلاع دولت ایران میرسانم .

وارد کردن تریاک و مشتقات آن بخاک جماهیر شوروی همچنین صادر کردن آنها از خاک شوروی بایران کماکان ممنوع میباشد . نظر باینکه عده از ممالک وارد کردن تریاک را بخاک خود جز نسبت بمقداری از تریاک و مشتقات آن که جواز ورودی مخصوصی برای آن اعطاء شده باشد منع میکنند دولت جماهیر شوروی ترازیت تریاک و مشتقات آنرا که از ایران بمقصد چنین ممالکی حمل میشود اجازه خواهد داد مشروط به اینکه اتحاد جماهیر شوروی از حمل آنها مطلع بوده و اجازه نامه ورود در طهران بمؤسسه مربوطه شوروی ارائه گردد .
 بدیهی است از رد و قبول ممالک مقصد نسبت بمجمولات تریاک و مشتقات آن که از خاک دولت شوروی بطور ترازیت حمل شود مسؤ لیتی برعهده جماهیر شوروی و مؤسسات آن وارد نخواهد بود .

با تقدیم احترامات . . . . امضاء ا. بطروسکی

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای سفیر کبیر

با کمال احترام وصول یادداشت مورخ امروز آنجناب را که بمضمون ذیل است اطلاع میدهم .

« مضمون عین یادداشت نمره ۶ سفارت اتحاد جماهیر شوروی »

بنام دولت خود از این اطلاع اتخاذ سند مینمایم

با تقدیم احترامات . . . . امضاء م. ع. فروغی

***

یادداشت نمره ۷

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای سفیر کبیر

نظر باینکه بحر خزر که درلین آنرا يك دریای ایرانی و شوروی محسوب میدارند برای اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی دارای يك حیثیت خاصی است با کمال توقیر باطلاع خاطر محترم میرسانم که دولت متبوعه دوستدار اقدامات لازمه را بعمل خواهد آورد تا اتباع ممالک ثالثی که در بنادر دریای مزبور در خدمت او میباشند توقف خود را در این بنادر مصروف بمقاصدی ننمایند که از حدود مشاغل محوله بآنها از طرف دولت متبوع دوستدار تجاوز نماید.

با تقدیم احترامات . . . امضاء م. ع. فروغی

جواب یاد داشت نمره ۷

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای وزیر

با کمال توقیر وصول یسار داشت مورخ امروز آنجناب اشرف عالی را که مضمون آن بقراردیل است : باطلاع خاطر محترم میرساند .

* نظر باینکه بحر خزر که دولین آنرا يك دریای ایرانی و شوروی محسوب میدارند برای اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی دارای يك حیثیت خاصی است با کمال توقیر باطلاع خاطر محترم میرساند که دولت متبوعه دوستدار اقدامات لازمه را بعمل خواهد آورد تا اتباع ممالک ثالثی که در بنادر دریای مزبور در خدمت او میباشند توقف خود را در این بنادر مصروف بمقاصدی ننمایند که از حدود مشاغل محوله بآنها از طرف دولت دوستدار تجاوز نماید *

بنام دولت خود از این اعلام اطلاع حاصل نمودم

با تقدیم احترامات . . . امضاء ا. بطروسکی

یاد داشت نمره ۸

طهران ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای وزیر

بنام دولت خود با کمال توقیر باطلاع خاطر محترم میرساند که اتحاد جماهیر شوروی کلیه حقوق خود را نسبت بسفابن جنگی و تجارتی متعلق بدولت سابق امپراطوری روسیه و همچنین نسبت بکشتیهائی که بر طبق احکام مربوطه بملی کردن *Decrets de Nationalisation* کشتیهای تجارتی که مال دولت شده اند و بدون رضایت دولت اتحاد جماهیر شوروی کشتیهای مزبور را بخارجه برده و در آنجا فروخته و یا بنحوی از آنها از مالکیت مقامات دولتی شوروی خود را خارج کرده باشند محفوظ میدارد

با تقدیم احترامات . . . امضاء ا. بطروسکی

جواب یاد داشت نمره ۸

طهران ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای سفیر کبیر

با کمال احترام خاطر آنجناب را مستحضر میسازم که دولت متبوعه دوستدار از مفاد اعلامیه مندرجه در یاد داشت مورخه امروز آنجناب راجع بحقی که دولت اتحاد جماهیر شوروی نسبت بسفابن جنگی و تجارتی که بدولت سابق امپراطوری روسیه متعلق بوده اند همچنین نسبت بسفابینی که بر طبق احکام مربوطه بملی کردن کشتیهای

تجارتی مال دولت شده اند محفوظ میدارد اتخاذ شدند نمود

با تقدیم احترامات . . . امضاء م. ع. فروغی

یادداشت نمره ۹

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای وزیر

نظر باینکه دولت متبوعه دوستدار ترقیات آتیه بندر شاه و منافع اداره بحری و سایر مؤسسات حمل و نقل شوروی را در توسعه مبادلات تجارتی بین جماهیر شوروی و ایران مورد توجه قرار داده است با کمال توقیر از دولت ایران خواهشمند است مقداری زمین با شرایطی که بین مقامات مربوطه ایرانی و اداره بحری و مؤسسات حمل نقل مزبور معین خواهد گردید برای احتیاجات اداره بحری و مؤسسات مذکوره بطور اجاره واگذار نمایند .

با تقدیم احترامات . . . امضاء ا. بطروسکی

جواب یاد داشت نمره ۹

طهران ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای سفیر کبیر

در جواب یاد داشت مورخ امروز آنجناب راجع با اجاره مقدار زمین در بندر شاه برای احتیاجات تجارتی اداره بحری و سایر مؤسسات حمل و نقل شوروی خاطر عالی را مستحضر میسازم که دولت متبوعه دوستدار حاضر است رضایت خاطر دولت اتحاد جماهیر شوروی را فراهم سازد .

بدیهی است شرایط اجاره اراضی را که دولت متبوعه دوستدار باختیار اداره بحری و مؤسسات حمل و نقل

مذکوره فوق خواهد گذاشت باید بمقامات مربوطه ایرانی و مؤسسات مزبوره بین یکدیگر مقرر دارند .

با تقدیم احترامات . . . امضاء م. ع. فروغی

***

یاد داشت نمره ۱۰

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای وزیر

در موقع امضای قرارداد اقامت و تجارت منعقد بین جماهیر شوروی و ایران که موجب توسعه روابط اقتصادی ملکین خواهد بود امیدوارم دولت ایران نیز مانند دولت اتحاد جماهیر شوروی در حدود امکان اقدامات لازمه را برای بهبودی وضعیت راههائی که ملکین را بهم مربوط میسازند بعمل خواهد آورد .

مخصوصاً توجه جناب اشرف عالی را بیدی بعضی از قسمت های راه بین مشهد و عشق آباد جلب نموده و

امیدوارم دولت ایران اهتمام لازم را برای بهبودی راه مزبور مبذول خواهد فرمود . با تقدیم احترامات

امضاء ا. بطروسکی

جواب یاد داشت نمره ۱۰

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای سفیر کبیر

در جواب یاد داشت مورخ امروز آنجناب راجع به راههایی که ایران را با اتحاد جماهیر شوروی متصل میسازد با کمال توقیر خاطر محترم را مستحضر میسازد نظر باینکه بر گرام ساختمان و نگاهداری راهها در ایران یکی از مسائل داخلی مملکتی است که مورد توجه مخصوص دولت ایران میباشد و نظر بمنافع متقابل که مملکتین در ازدیاد و توسعه روابط تجارتنی خود دارند می توانید اطمینان داشته باشید که دولت متبوعه دوستدار با توجهی که بمنافع خود دارد در حدود امکان مراقبت جدی را در نگاهداری راه هائیکه مملکتین را بهم اتصال میدهد منجمله راه بین مشهد و عشق آباد که در یاد داشت امروزی بان اشاره نموده اید بعمل خواهد آورد با تقدیم احترامات امضاء م. ع. فروغی

***

یاد داشت نمره ۱۱

طهران مورخ ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای وزیر

با کمال توقیر با اطلاع خاطر محترم میرساند که شرکت پارس آذ نفت برای تحصیل اجازه ایجاد یک اسکله و ساختمانهایی دیگر در بندر پهلوی برای احتیاجات خود بیش از یک سال است در پیشگاه ادارات مربوطه ایرانی مشغول اقدامات بوده ولی نتیجه مطلوبه حاصل نشده و شرکت مزبوره دچار مشکلات گردیده است. با اطلاع خاطر محترم از مراتب فوق تمنا دارم لطفاً علت این رفتار مقامات مربوطه ایرانی را نسبت بتقاضای شرکت پارس آذ نفت بدوستاند اشعار فرمایند. با تقدیم احترامات امضاء ا. بطرسکی

جواب یاد داشت نمره ۱۱

طهران ۲۷ اکتبر ۱۹۳۱

آقای سفیر کبیر

در جواب مراسله آنجناب مورخه امروز راجع به تقاضای پارس آذ نفت که در پهلوی برای حوائج کارهای خود اسکله و تأسیسات دیگر داشته باشد و مشکلاتی برای او پیش آمده است محترماً تصدیق میدهد که دولت ایران مخالفتی ندارد که مؤسسات شوروی که در ایران نفت میفروشند تأسیسات داشته باشند و بنابراین مانعی نیست در اینکه تقاضای مؤسسه مزبوره در پهلوی پذیرفته شود در اینخصوص تعلیمات بوزارت طرق داده شده است که این قضیه را تسویه نماید. با تقدیم احترامات فائقه م. ع. فروغی

اجازه مبادله قرارداد اقامت و تجارت و بحریمائی بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و برتکل اختتامیه و مراسلات منضمه به آن در جلسه ۱۰ اسفند ماه ۱۳۱۰ داده شده است.

رئیس مجلس شورای ملی - دادگر

قانون

اجازه مبادله عهدنامه مودت و قرارداد اقامت و تجارت و بحریمائی منعقدہ بین دولتین ایران و یونان ماده واحده - مجلس شورای ملی عهدنامه مودت بین ایران و یونان که مشتمل بر شش ماده و یک پروتکل اختتامیه است و همچنین قرارداد اقامت و تجارت و بحریمائی که مشتمل بر هیجده ماده و یک پروتکل است و در تاریخ ۱۹ دی ماه ۱۳۰۹ (نهم ژانویه ۱۹۳۱ میلادی) بین نمایندگان ایران و یونان در لندن امضاء شده است تصویب می نماید و اجازه مبادله نسخ صحه شده آنرا بدولت میدهد

این قانون که مشتمل بر یکماده و متن عهدنامه و قرارداد اقامت و تجارت و بحریمائی و پروتکل های ضمیمه آن است در جلسه دهم اسفندماه یکهزار و سیصد و دهشتمی تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی - دادگر

عهدنامه مودت

بین

ایران و یونان

اعلیحضرت شاهنشاه ایران و رئیس جمهور یونان

نظر باینکه مایل هستند روابط مودت قدیمی را بین دو مملکت تحکیم نمایند تصمیم بانعقاد عهدنامه مودت نموده و برای این مقصود اختیارداران خود را بقرار ذیل معین نمودند:

اعلیحضرت شاهنشاه ایران

جناب مستطاب اجل آقای میرزا حسین خان علاء وزیر مختار ایران در پاریس

رئیس جمهور یونان.

جناب آقای د. کاکلامانوس وزیر مختار یونان در لندن

مشارانینهما بعد از مبادله اختیارنامه های خود که در کمال صحت و اعتبار بود در مواد ذیل موافقت حاصل نمودند ماده ۱ - بین دولت شاهنشاهی ایران و یونان همچنین بین اتباع دو مملکت صاحب خلل ناپذیر و دوستی صمیمانه و دائمی برقرار خواهد بود.

ماده ۲ - طرفین متعاهدین موافقت دارند که روابط سیاسی خود را بر روی اساس حقوق عمومی بین المللی استوار نمایند و نیز موافقت دارند که نمایندگان سیاسی و قسولوی هر یک از طرفین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر بشرط معامله متقابله از معامله که بموجب حقوق بین المللی مقرر و مادون رفتار معموله نسبت بنمایندگان سیاسی و قونسولی دولت کامله الوداد نخواهد بود بهره مند شوند

ماده ۳ - هر یک از طرفین متعاهدین حق دارند که نمایندگان قونسولی خود را در خاک طرف دیگر منصوب نمایند و محل توقف مأمورین مزبور در پایتخت و یا در شهرهای عمده خواهد بود که معمولاً این قبیل مأمورین خارجه در آنجاها پذیرفته می شوند و آنها نمی توانند قبل از اینکه موافق ترتیب و قواعد معموله حقوق بین المللی اکثر کوانور تحصیل کرده باشند اشتغال بمأموریت خودورزند. اکثر کوانور مزبور در هر موقع ممکن است از طرف دولتی که آنرا صادر کرده است مسترد گردد بدون این که دولت مزبور بهیچوجه ملزم باثبات دلائل خود بوده و یا اینکه مجبور باشد تصمیم خود را موکول بموافقت طرف دیگر نماید.

ماده ۴ - دولتین متعاهدین موافقت می نمایند که روابط قونسولی و تجارتنی و گمرکی و بحریمائی بین مملکتین و نیز شرایط اقامت و توقف اتباع خود را در خاک یکدیگر بموجب قراردادهائی بر طبق اصول و معمول حقوق

عمومی بین‌المللی و بر روی اساس معامله متقابله کامل تنظیم نمایند.

ماده ۵ - دولتین متعاهدین موافقت مینمایند که کلیه اختلافاتی را که بین آنها در موضوع اجراء یا تفسیر مقررات کلیه عهود و قراردادهای منعقد یا عهود و قراردادهاییکه منعقد گردد و از جمله راجع بهمین عهدنامه بظهور برسد و تصفیه دوستانه اختلافات مزبوره بوسایل سیاسی عادی در مدت متناسبی ممکن نگردد بحکمیت رجوع نمایند این ترتیب در صورت لزوم اساساً برای تشخیص این مسئله که آیا اختلاف مربوط به تفسیر عهود و قراردادهای مذکوره می‌باشد نیز اعمال خواهد گردید.

حکم محکمه حکمیت برای طرفین الزام‌آور است برای هر قضایه متنازع فیها محکمه حکمیت بر حسب تقاضای یکی از دولتین متعاهدین و به ترتیب ذیل تشکیل خواهد یافت.

هر یک از دولتین متعاهدین در ظرف سه ماه از تاریخ تسلیم تقاضانامه حکم خود را که ممکن است از اتباع مملکت ثالثی هم انتخاب گردد تعیین خواهد نمود هر گاه از تاریخ تسلیم تقاضانامه تا سه ماه مابین دولتین راجع بمدتی که در ظرف آن حکمین باید حکم خود را صادر نمایند موافقت حاصل نگردد یا اینکه حکمین نتوانند قضایه متنازع فیها را در مدتی که برای آنها تعیین شده تسویه نمایند دولتین یکفر از اتباع دولت ثالثی را بعنوان حکم ثالث انتخاب خواهند کرد چنانچه دولتین در ظرف دو ماه از تاریخ تقاضای تعیین حکم ثالث راجع با انتخاب او موافقت حاصل نمایند دولتین مذکورین مشترکاً یا در صورتیکه در ظرف مدت دو ماه بعد از آنها تقاضای مشترکی از طرف آنها بعمل نیاید هر یک از آنها که زودتر اقدام کند از رئیس دیوان داوری بین‌المللی لاهه تقاضا خواهد نمود که حکم ثالث را از اتباع دولت ثالث معین نماید.

بموافقت طرفین ممکن است سورتی از ممالک ثالثی که رئیس دیوان داوری بین‌المللی باید حکم ثالث را منحصرأ از آنها انتخاب نماید بشمار لیه تسلیم گردد.

طرفین می‌توانند راجع بشخص حکم ثالث برای مدت معینی قبلاً قراری بین خود بدهند.

در صورتیکه طرف عمل حکمین بموجب قرارنامه مخصوص بین دولتین مشخص نگردیده و قرارنامه مزبور ناموقع تعیین حکمین منعقد نشده باشد بوسیله خود حکمین تنظیم خواهد گردید.

هر گاه تعیین یکفر حکم ثالث لازم گردد و بین دولتین متعاهدین راجع برویه که باید بعد از تعیین حکم مزبور تعقیب شود قراری داده نشده باشد حکم ثالث بدو حکم اولی تشکیل محکمه حکمیت داده و طرف عمل خودشان را معلوم نموده اختلافات را تسویه خواهند کرد کلیه تصمیمات محکمه حکمیت با اکثریت آراء انخذ خواهد شد ماده ۶ - این عهدنامه به تصویب رسیده و مبادله اسناد مصدق آن در اسرع اوقات ممکنه بعمل خواهد آمد عهدنامه مزبور همین که اسناد مصدق آن مبادله گردید بموقع اجرا گذارده خواهد شد.

بنام علیهذا اختیار داران طرفین که بدین امر کاملاً مجاز می‌باشند اینقرارداد را امضاء و به مهر خود مهور نمودند.
لندن بتاريخ ۹ ژانویه ۱۹۳۱

امضاء: حسین علاء امضاء: د. کاکلامانوس

پروکل اختتامیه

در مرفق این عهدنامه مودت منعقد امروز بین دولت شاهشاهی ایران و جمهوری یونان اختیارداران امضاء کننده اختیار فیبر را که جزء لاینجزایی خود عهد نامه میباشد نمودند: دولتین متعاهدین این حق را برای خود محفوظ میدارند که پس از آنکه نسبت از مبادله اسناد مصدق عهدنامه مودت گذشت مقررات ماده ۵ عهد نامه مزبور را مجدداً تحت مطالعه قرارداد و یا فسخ نمایند.

لندن بتاريخ ۹ ژانویه ۱۹۳۱

امضاء: حسین علاء امضاء: د. کاکلامانوس

قرارداد اقامت و تجارت و بجز بیمانی

بین

ایران و یونان

اعلیحضرت شاهنشاه ایران

و

رئیس جمهور یونان

نظر باینکه مایل هستند شرایط مسافرت و توقف و اقامت اتباع ایرانرا در یونان و اتباع یونان را در ایران تنظیم نمایند و عملیات اقتصادی و روابط تجارتنی را بین مملکتین توسعه دهند بموجب ماده چهار عهدنامه مودت منعقد بتاریخ امروز بین مملکتین تصمیم بانعقاد قرارداد اقامت و تجارت نموده و برای این مقصود اختیار داران خود را بقرار ذیل معین نمودند.

اعلیحضرت شاهنشاه ایران

جناب مستطاب اجل آقای میرزا حسین خان علاء وزیر مختار ایران در پاریس.

و رئیس جمهور یونان

جناب د. کاکلامانوس وزیر مختار یونان در لندن.

مشارالیهما بعد از مبادله اختیارنامههای خود که در کمال صحت و اعتبار بود در مواد ذیل موافقت حاصل نمودند.

ماده ۱ - اتباع هر یک از طرفین متعاهدین می‌توانند بخواه مملکت متعاهد دیگر وارد و در آن مسافرت و توقف و اقامت نموده و همچنین آزادانه از آنجا خارج شوند بشرط و تامدنی که از قوانین و نظامات جاریه در خان مزبور متابعت نمایند مشارالیهم در تحت همان شرایط از حمایت دائم قوانین و مصادر امور مجلی نسبت بخود و اموال و حقوق و منافشان بهره‌مند بوده و با آنها در این خصوص موافق اصول و معمول حقوق عمومی بین‌الملل که در هیچ مورد مادون رفتار معموله نسبت با اتباع دولت کامله الوداد نخواهد بود رفتار خواهد شد.

معذلت واضح است که مقررات مذکوره فوق موجب تحدید حقوق هیچیک از دولتین متعاهدین نخواهد شد که بموجب حکم قضائی یا از لحاظ امنیت داخلی و خارجی مملکتی و یا انتظامات عمومی و یا بجهات معاونت عمومی یا انتظامات صحی و اخلاقی ورود و توقف اتباع طرف متعاهد دیگر را در مملکت خود قدغن نماید و نیز مقررات مذکوره لطمه بحقوق هر یک از طرفین متعاهدین وارد نمی‌آورد که قوانین و نظاماتی برای منع یا تنظیم مهاجرت بخواه خود وضع نمایند مشروط بر اینکه قوانین و نظامات مزبوره در حکم تبعیضی نباشد که مخصوصاً متوجه کلیه اتباع طرف متعاهد دیگر باشد.

این ماده قرارداد بمقررات عمومی که هر یک از طرفین متعاهدین راجع بشرایط پذیرفتن کارگران خارجی در خاک خود برای اشتغالشان بشاغل وضع نموده و یا خواهد نمود و بقواعد مربوطه بتذکره لطمه وارد نمی‌آورد.

ماده ۲ - اتباع هر یک از طرفین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر با متابعت از قوانین و نظامات مملکتی حق دارند مانند اتباع داخله بپهنوع تجارت و صنعت و حرفه و شغل که منحصرأ با اتباع داخله اختصاص نداشته و یا موضوع انحصارات دولتی یا انحصارات اعطائی از طرف دولت باشد اشتغال ورزند.

ماده ۳ - اتباع هر یک از طرفین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر با متابعت از قوانین و نظامات جاریه مملکتی حق تحصیل و تصرف و انتقال اموال منقول که تحصیل و تصرف و انتقال آن بموجب قوانین و نظامات مزبوره برای اتباع مملکت دیگری مجاز و یا در آتی مجاز خواهد بود تحصیل و تصرف و انتقال نمایند. همچنین مشارالیهم در تحت همان شرایط حق خواهند داشت تصرف مالکانه در اموال مذکوره نموده و آنها را از مملکت

متوقف فیها خارج نمایند
 راجع باموال غیر منقول با اتباع هریک از طرفین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر مثل اتباع دولت
 کامله الوداد معامله خواهد شد ولی با این قید که اتباع یونان در ایران مجاز نبوده و نخواهند بود که اموال منقولی
 جز آنچه برای مسکن و مغازه‌ها و اماکنی که برای حرفه آنها لازم است تصرف و یا اشتغال نمایند.
 ماده ۴ - اتباع هریک از مملکتین متعاهدین در خاک مملکت متعاهد دیگر در هر مورد نسبت بخود و اموال و
 حقوق و منافشان راجع بمالیات آنها و هرگونه عوارض همچنین راجع بکلیه تحمیلاتی که جنبه مالی دارند در پیشگاه
 مصادر امور و محاکم مالی از همان معامله و حمایتی که نسبت با اتباع داخله می‌شود بهره‌مند خواهند شد.
 ماده ۵ - اتباع هریک از مملکتین متعاهدین در خاک مملکت متعاهد دیگر راجع بحفظ و حمایت خود و اموالشان
 از طرف محاکم و مصادر قضائی از همان معامله که نسبت با اتباع داخله می‌شود بهره‌مند خواهند شد.
 مشارالیهیم مخصوصاً بدون هیچگونه مانعی بمحاکم دسترس داشته می‌توانند در تحت همان شرایطی که برای
 اتباع داخله مقرر است ترافع نمایند معذلت شرایط راجع بتعاون قضائی نسبت بشخاص بی بضاعت و وجه الضمانه
 مخصوص خارجی‌ها تا انعقاد قرارداد مخصوصی برطبق قوانین مملکتی حل و تسویه خواهد گردید.
 ولی واضح است که در مسائل راجعه باحوال شخصیبه اتباع هریک از مملکتین متعاهدین در خاک مملکت متعاهد
 دیگر تابع مقررات قوانین مملکتی خود خواهند بود و دولت متعاهد دیگر نمی‌تواند از اعمال قوانین مزبوره
 منحرف بشود بطریق استثناء و تاحدیکه یک چنین رویه‌علی‌العموم نسبت بکلیه ممالک خارجه دیگر اعمال شود.
 احوال شخصیبه متضمن مسائل ذیل می‌باشد.

ازدواج - وضعیت اموال بین زوجین - طلاق - افراق - جهیزه - ابوت - نسب - تنبی - اهلیت قضائی - رشد
 قیمومت و تولیت - حبر حق میراث در نتیجه وصیت یا میراث بی وصیت - تفریق و تقسیم میراث یا دارائی و بطور
 عموم کلیه مسائل راجعه بحقوق خانوادگی و همچنین کلیه مسائل راجعه بوضعیت اشخاص
 ماده ۶ - شرکت‌های آئوئیوم و شرکت‌های دیگر جنبه تجارنی و یا انتفاعی داشته و مقر شرکتی آنها در
 خاک یکی از مملکتین متعاهدین بوده و در آنجا مطابق قوانین مملکتی تأسیس و تابعیت آنها شناخته شده باشد
 در خاک مملکت متعاهد دیگر نیز هویت حقوقی و اهلیت آنها شناخته شده و در آنجا حق ترافع قضائی خواه بعنوان
 مدعی و خواه مدعی علیه خواهند داشت و قبول اجرای عملیات تجارنی و صنعتی آنها در مملکت متوقف فیها مطابق
 قوانین و مقرراتی خواهد بود که در مملکت مزبوره مجراست. شرکت‌های مزبوره از هر لحاظ خواه راجع بحق
 اشتغال بمسایات تجارنی در حدود اهلیت خود و در تحت شروطی که این حق به آنها داده می‌شود و حق تحصیل و
 تصرف و اجاره اشتغال اموال منقول و غیر منقول و حق تصرف مالکانه در آنها و خواه بمالیات‌ها و عوارض
 و غیره مذکوره در ماده ۴ از همان معامله که نسبت بهمان شرکت‌های متشابه دولت کامله الوداد می‌شود بهره‌مند
 خواهند شد.

معیناً مسلم است که هیچیک از مقررات اینقرارداد بشرکت‌های مزبور حق نمی‌دهد مزایای مخصوصی را در حق
 خود دعوی نمایند که در ایران بشرکت‌هایی که ترتیب عملیاتشان بموجب امتیازنامه‌های مخصوص معین شده اعطاء گردیده
 است از طرف دیگر شرکت‌های هریک از طرفین متعاهدین که شرایط عملیاتشان در خاک طرف متعاهد دیگر بموجب
 امتیازنامه‌های مخصوص تعیین شده حق نخواهند داشت راجع بمواد که در امتیازنامه آنها پیش بینی شده مزایایی
 را که بموجب عهود و قراردادهای جاریه یا ناشیه از ترتیب معامله دولت کامله الوداد اعطاء می‌شود دعوی نمایند
 ماده ۷ - اتباع هریک از طرفین متعاهدین در موقع صلح و جنگ در خاک طرف متعاهد دیگر از هرگونه الزام
 کارکردن برای دولت معاف می‌باشند مگر برای دفاع از بلایای طبیعی. مشارالیهیم از هر نوع خدمت نظامی اجباری
 چه در قشون بری و قوای بحری و هوایی و چه در کارد ملی و یا چریک و همچنین از کلیه مالیات‌هایی که

بجای خدمت شخصی وضع شده باشد معافیت دارند.

راجع بمصادرات نظامی در مورد اموال منقول و غیرمنقول و کلیه مصادرات یا تحمیلات غیر نظامی همچنین
 برای انتزاع مالکیت از لحاظ مصالح و یا منافع عمومی با اتباع هریک از طرفین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر
 معامله مادون اتباع دولت کامله الوداد نخواهد شد در اینصورت مشارالیهیم یکمساعدت مالی منصفانه که برطبق
 قوانین مملکتی که ترتیب این قبیل مساعدتها را تنظیم می‌نماید داده خواهد شد مقررات این ماده در مورد اموال
 شرکت‌های مذکوره در ماده ۶ نیز اعمال خواهد گردید.

ماده ۸ - محصولات طبیعی یا صنعتی هریک از طرفین متعاهدین در موقع صدور برای مملکت متعاهد دیگر
 به هیچگونه حقوق گمرکی و هیچ قسم مالیات‌های خروجی دیگری زیادتیر یا غیر از حقوق گمرکی و مالیات‌های
 خروجی که در موقع صدور امتعه متشابه برای مملکتی که در این قسمت از معامله دولت کامله الوداد بهره‌مند می‌شود
 دریافت می‌گردد یا دریافت خواهد گردید ملزم نخواهد بود.

همچنین محصولات طبیعی و صنعتی یکی از طرفین متعاهدین که بخاک طرف متعاهد دیگر وارد می‌شود در
 موقع ورود به مملکت مزبوره به هیچگونه حقوق گمرکی و کثیفیسیان و عوارض و یا مالیات‌های ورودی از هر قبیل
 زیادتیر یا غیر از آنچه بامتنه متشابه دولت کامله الوداد در اینصورت تعلق می‌گردد ملزم نخواهند بود.

ماده ۹ - امتعه هریک از طرفین متعاهدین که موافق قاعده بخاک طرف دیگر وارد گردیده و حقوق و عوارض
 و مالیات‌های ورودی را که بموجب قوانین و نظامات برای ورود امتعه متشابه خارجه مقرر است کاملاً پرداخته باشد
 پس از آن بهیچوجه مورد رفتاری مادون معامله که نسبت بمحصولات طبیعی یا صنعتی متشابه مملکت ثالث دیگری
 بعمل می‌آید واقع نخواهد گردید.

ماده ۱۰ - راجع بکلیه ترتیبات مربوطه باخذ حقوق گمرکی و عوارض و ضمانت و هرگونه مراسم دیگری
 راجع بورود و خروج و درونک (حقوقی است که از مواد خام وارد بمملکت بطور امانت گرفته می‌شود که چنانچه
 همان مواد بصورت ساخته شده از مملکت خارجه شود حقوق مزبور مسترد گردد) و انبار گذاشتن و همینطور در باب
 طرز تقشیر و تجزیه مال تجاره و تفسیر تعرفه گمرکی هریک از طرفین متعاهدین متقبل می‌گردد طرف متعاهد دیگر
 را از معامله که نسبت بدولت کامله الوداد می‌شود بهره‌مند سازد.

ماده ۱۱ - برای اینکه محصولات طبیعی و صنعتی هریک از طرفین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر از
 مزایای مقررات اینقرارداد بهره‌مند شود مقامات گمرکی طرف متعاهد دیگر می‌توانند تصدیقات‌های مبدأ را در موقع
 ورود مال تجاره بخاک طرف متعاهد مزبور مطالبه نمایند. تصدیقات‌های مزبور از طرف مقامات گمرکی یا از طرف
 مقامات صالحه دیگر مملکت صادرکننده داده می‌شود طرفین متعاهدین صورت این مقامات و تغییراتی را که در صورت
 مزبور بعمل آید بیگدیگر ابلاغ خواهند نمود اگر تصدیقات‌های مبدأ را یکی از مقامات گمرکی صادر نموده باشد
 دولتی که مال تجاره بمملکت آن حمل شده می‌تواند تقاضا نماید که تصدیقات‌های مبدأ را مقامات گمرکی مملکتی
 که مال تجاره از آنجا صادر گردیده تصدیق نماید.

تصدیقات‌های مبدأ ممکن است هم بزبان مملکت مقصد و هم بزبان مملکتی که مال تجاره از آنجا صادر گردیده
 نوشته شود در صورت اخیر دفاتر گمرکی مملکت مقصد می‌تواند ترجمه فرانسه تصدیقات‌ها را تقاضا نماید
 مال التجاره‌هایی که از خارجه بیکی از مملکتین وارد شده و در آنجا تغییر شکل داده یا از لحاظ صنعتی تکمیل شده
 باشد مثل امتعه همان مملکت محسوب خواهد شد.

ماده ۱۲ - طرفین متعاهدین راجع بمبادله مال التجاره بین مملکتین به هیچگونه منع یا تحدید واردات یا صادرات
 اقدام نخواهند نمود باستثنای ممنوعیت‌ها یا تحدیداتی که در موارد ذیل بعمل می‌آید بشرط آنکه ممنوعیت‌ها یا تحدیدات
 مذکوره بنحوی اعمال نگردد که وسیله تبعیض بلا مجوزی نسبت به آنها گردیده یا نسبت بمال التجاره آنها باطلتاً

تجدیداتی را موجب گردد.

- ۱ - ممنوعیت‌ها یا تجدیدات مربوطه بامنیت عمومی
- ۲ - ممنوعیت‌ها یا تجدیداتی که جهات اخلاقی و نوع‌پروری آنها را الزام می‌نماید
- ۳ - ممنوعیت‌ها یا تجدیدات مربوطه بتجارت اسلحه و مهمات جنگی و یا در موارد استثنائی آنچه که بکار جنگ بخورد.
- ۴ - ممنوعیت‌ها یا تجدیداتی که بملاحظه حفظ صحت عمومی یا حفظ حیوانات یا نباتات در مقابل امراض و هوام و حشرات طفیلی موزیه لازم می‌شود.
- ۵ - ممنوعیت‌ها یا تجدیدات صادرات که منظور از آن حفظ ذخایر مستظرفه ملی یا آثار عتیقه و یا تاریخی باشد.
- ۶ - ممنوعیت‌ها یا تجدیدات شامل طلا و نقره و مسکوکات و اسکناس و اوراق بهادار.
- ۷ - ممنوعیت‌ها یا تجدیداتی که بموجب آن محصولات خارجه نیز مشمول رژیم می‌باشند که در داخله مملکت راجع بتولید و تجارت و حمل و نقل و مصرف محصولات متشابهه ملی برقرار است
- ۸ - ممنوعیت‌ها یا تجدیدات معموله نسبت بمتعهد که تولید یا تجارت آنها در داخله مملکت موضوع انحصاردولتی یا انحصارات واقع در تحت نظارت دولت بوده و خواهد بود.
- ۹ - ممنوعیت‌ها یا تجدیداتی که غرض از آن حفظ منافع حیاتی مملکت در مواقع فوق‌العاده و غیر طبیعی باشد هرگاه این قبیل اقدامات اتخاذ شود باید قسمی اجرا گردد که باینجه هیچگونه تبعیض بلامجوزی بضرر طرف متعاقد دیگر بعمل نیاید دوام اقدامات مزبوره تا وقتی است که علل یا کیفیاتی که سبب آنها بوده باقی باشد
- ماده ۱۳ - طرفین متعاهدین حق ترانزیت آزاد باشخاص و باز و بونه و هر نوع مال التجاره و هر قبیل محصولات از خاک خود بیکدیگر میدهند درموارد ذیل بعضی مستثنیات ممکن است ملحوظ بشود ولی بشرطی که مستثنیات مزبوره بتمام مالک و یا مالکی که دارای شروط متشابهه می‌باشند شامل گردد.

۱ - بعلل مربوطه بامنیت عمومی.

ب - بجهت مربوطه بانضمامات صحی یا برای حفظ حیوانات یا نباتات در مقابل امراض و حشرات طفیلی.

پ - برای تجارت اسلحه و ذخایر و مهمات جنگی و در موارد استثنائی هرچه که بکار جنگ بخورد طرفین متعاهدین متعهد میگرددند که از بابت ترانزیت حقوقی دریافته نمایند معذالك از بابت حمل و نقل هائی که بطور ترانزیت بعمل می‌آید فقط بجهت مخارج تقشیش و اداری که این ترانزیت الزام می‌نماید ممکن است عوارضی اخذ گردد.

مقررات این ماده شامل مال التجاره‌هایی که مستقیماً بطور ترانزیت عبور مینمایند و همچنین شامل مال التجاره‌هایی که از کشتی به کشتی دیگر حمل می‌شود یا از نو بسته و یا در مدت ترانزیت در انبار گذاشته می‌شود خواهد بود. باضافه عوارض و حقوقی که از بابت انبار داری که برای تکافؤ مخارج نظارت و اداری لازم است مأخوذ میگردد از امتعه مزبوره عوارض مالی ناشیه از معامله که در موقع انبار گذاری یا در موقع ترانزیت ممکن است واقع بشود دریافت میگردد مقررات این ماده نمی‌تواند مانع اخذ عوارضی که بموجب قرارداد و اساسنامه پارسلون مورخ ۲۰ آوریل ۱۹۲۱ راجع به آزادی ترانزیت نمودار است بشوند.

مقررات این قرارداد راجع بمعامله دولت کامله‌الوداد شامل مزبوره مخصوصی که هر يك از طرفین متعاهدین بممالک معجور خود برای تسهیل تجارت در قلمرو زمینی از طرفین سرحد اعطا می‌نمایند یا در آتیه خواهد نمود نخواهد بود. و نیز باینکه این مقررات یکی از طرفین متعاهدین نمی‌تواند استفاده از معامله را که از لحاظ مالی برای احتراز از تأخیر تجارت بکسر اعمال می‌شود و طرفه متعاقد دیگر در روابط خود بدولت ثالثی بموجب قرارداد مخصوصی که در موضوع آن توزیع حق اخذ مالیات راجع بمواد استنبه شده باشد مقرر داشته است دعوی نماید.

ماده ۱۵ - هر يك از طرفین متعاهدین متقبل می‌شود که هیچیک از اتباع طرف دیگر را بدون رضایت قبلی دولت

متبوعه او بتابعیت خود قبول نماید.

ماده ۱۶ - نسبت بکشتی‌های تجارتنی ایران و محمولات آن‌ها در یونان و نسبت به کشتی‌های تجارتنی یونان و محمولات آن‌ها در ایران همان قسمی که نسبت به کشتی‌های تجارتنی خود آن مملکت و محمولات آنها رفتار می‌شود رفتار خواهد شد و در هر صورت معامله که در باره آنها می‌شود بهیچوجه مادون رفتاری نخواهد بود که نسبت بکشتیهای تجارتنی و محمولات مملکت دیگری بعمل می‌آید. هیچگونه حقی بابت تمییز ظرفیت کشتی و ترانزیت و کانال و بندر و راهنمائی و فانوس دریائی و قرنطینه یا حقوق و عوارض متشابهه یا متجانس دیگری بهر اسمی که باشد در آبهای ساحلی یکی از طرفین از کشتیهای تجارتنی طرف دیگر باسم یا بفتح دولت و مستخدمین دولتی و اشخاص متفرقه و شرکتهای یا مؤسسات دیگر اخذ نخواهد شد مگر اینکه در تحت همان شرایط از کشتیهای تجارتنی خود آن مملکت نیز اخذ گردد این تساوی رفتار نسبت بکشتیهای تجارتنی طرفین از هر نقطه که وارد شوند و مقصد آنها هر جا باشد معراج خواهد گردید مقررات فوق شامل طرز معامله مخصوصی که یکی از طرفین متعاهدین در مورد کشتی‌های صیادی معمول می‌دارد و همچنین شامل واردات ماهی که از طرف مستخدمین کشتیهای خود آن مملکت صید گردیده و بذاك آن حمل می‌شود نخواهد بود.

همچنین مقررات مزبوره شامل کاپوتاز که ترتیب آن از مختصات قوانین هر مملکتی است نخواهد بود معذالك راجع بکاپوتاز هر يك از طرفین متعاهدین برای کشتیهای خود حق کلیه مساعدتها و مزایائی را خواهند داشت که طرف دیگر در این قسمت برای مملکت ثالثی ملحوظ نموده یا در آتیه بنماید بشرط آنکه طرف مزبور در خاک خود نسبت بکشتیهای طرف دیگر همان مساعدت و مزایا را ملحوظ بدارد

در صورت غرق کشتی یا وارد شدن آسیبی به آن در دریا یا توقف اجباری آن هر يك از طرفین متعاهدین باید نسبت بکشتیهای تجارتنی طرف متعاقد دیگر اعم از اینکه کشتیهای مزبوره متعلق بدولت یا متعلق باشخاص متفرقه باشد همان کمک و حمایت و همان مساعدتهائی را که در این موارد نسبت بکشتیهای تجارتنی خود بعمل می‌آورد معراج بدارد. اشیائی که از کشتیهای غرق شده یا آسیب دیده نجات داده می‌شود از هر گونه حقوق گمرکی معاف خواهد بود در صورتی که تحت نظر ادارات گمرکی یا سایر ادارات صالحه محلی قرار گرفته باشد ادارات محلی باید در اسرع اوقات ممکنه غرق کشتی یا آسیب وارده را بنزدیکترین قسول مملکتی که کشتی متعلق به آن بوده است اطلاع دهند قونسولهای طرفین متعاهدین مجاز هستند که نسبت بتابع خود مساعدت لازمه را معمول دارند

ماده ۱۸ - این قرارداد تصویب شده و مبادله اسناد مصدق آن در اسرع اوقات ممکنه بعمل خواهد آمد. این قرارداد یکماه بعد از مبادله اسناد مصدق بموقع اجرا گذاشته می‌شود و مدت آن پنجسال خواهد بود چنانچه ششماه قبل از انقضای این پنجسال فسخ نشود بطور ضمنی برای یکمدت نامحدودی ادامه خواهد یافت و از آن تاریخ بعد در هر موقع ممکن است آنرا هر يك از طرفین متعاهدین فسخ نماید و ۶ ماه بعد از اعلام فسخ ترتیب اثری به آن داده نخواهد شد.

بنام علیهذا اختیارداران طرفین این قرارداد را امضا و بمهر خود مهور نمودند

لندن بتاريخ ۹ ژانویه ۱۹۳۱

امضاء: حسین علاء امضاء: د. کاکلامانوس

در موقع امضای قرارداد با قامت و تجارت و بحریه‌سائی پروتکل اختتامیه که امروز بین دولت شاهنشاهی ایران و جمهوری یونان منعقد گردیده اختیارداران امضاکننده این پروتکل اظهار ذیل را که جزء لاینفک خود قرارداد می‌باشند نمودند راجع بماده ۷ - بدیهی است که معامله دولت کامله‌الوداد در مورد استزاع مالکیت که در ماده ۷ پیش بینی شده است شامل رژیم مخصوصی که بین یونان و ترکیه بموجب چهارمین قرارداد لوزان مورخ ۱۹۲۳ راجع باقامت و

صلاحیت قضائی و همچنین بهرژیمی که بموجب موافقت نامه های منعقد شده بین یونان و بعضی دول راجع بخرید مجدد املاک زراعتی اتباعشان از طرف دولت یونان مقرر گردیده است نخواهد بود.

راجع بماده ۱۲ الف - تعهدات طرفین ب ممنوعیت ها و تحدیدات واردات و یا صادرات غیر از آنچه بموجب ماده ۱۲ اجازه داده شده و در حین امضای این قرارداد در هر یک از مملکتین مجرا و در ظرف دو ماه بطرف مقابل اعلام شده باشد مربوط نمی گردد.

ب - هر گاه یکی از طرفین متعاهدین باستناد مستثنیات مذکوره در ماده ۱۲ ممنوعیتها یا تحدیدات جدیدی که بتجارت طرف دیگر لطمه شدیدی وارد سازد اعمال یا اجرا نماید طرف مزبور می تواند در ظرف یکسال از تاریخ اعمال یا اجرای ممنوعیتها یا تحدیدات مزبوره این قرارداد را فسخ نماید.

در این صورت قرارداد شش ماه پس از فسخ خاتمه خواهد یافت. لندن ۹ ژانویه ۱۹۳۱

امضاء: حسین علاء
امضاء د. کاکلامانوس

اجازه مبادله عهدنامه مودت و قرارداد اقامت و تجارت و بحریمائی بین دولتین ایران و یونان و پرتکل های منضمه آن در جلسه ۱۰ اسفندماه ۱۳۱۰ داده شده است

رئیس مجلس شورای ملی - دادگر